

RIETAVO LOPŠELIO-DARŽELIO DIREKTORIUS

**ĮSAKYMAS
DĖL RIETAVO LOPŠELIO-DARŽELIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO
PROGRAMOS „ŽAISTI, JUDĖTI, AUGTI“ PATVIRTINIMO**

2025 m. liepos 30 d. Nr. V-65

Rietavas

Vadovaudamasi Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programos gairių patvirtinimo“, Rietavo lopšelio-darželio nuostatais, patvirtintais Rietavo savivaldybės tarybos 2025 m. vasario 20 d. sprendimu Nr. T1-6 „Dėl Rietavo lopšelio-darželio nuostatų patvirtinimo“, Rietavo savivaldybės mero 2025 m. liepos 10 d. potvarkiu Nr. MV-175 „Dėl pritarimo Rietavo savivaldybės švietimo įstaigų ikimokyklinio ugdymo programoms“,

t v i r t i n u Rietavo lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo programą „Žaisti, judėti, augti“ (pridedama).

Programa įgyvendinama nuo 2025 m. rugsėjo 1 d.

Direktorė

Stefa Steponavičiūtė

PRITARTA
Rietavo savivaldybės mero
2025 m. liepos 10 d.
potvarkiu Nr. MV-175

PATVIRTINTA
Rietavo lopšelio-darželio direktoriaus
2025 m. liepos 30 d.
įsakymu Nr. V-65

RIETAVO LOPŠELIS-DARŽELIS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„ŽAISTI, JUDĖTI, AUGTI“

2025
RIETAVAS

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Rietavo lopšelis-darželis yra neformaliojo švietimo mokykla, savivaldybės institucija, priskiriama ikimokyklinio ugdymo mokyklų tipui. Adresas: Paupio g. 10, LT-90313, Rietavas, tel. +370 448 68581, el. pašto adresas: rietavodarzelis@gmail.com, interneto svetainės adresas: <http://www.rietavodarzelis.lt>

2. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si): Rietavo lopšelyje-darželyje vadovaujamosi Ikimokyklinio ugdymo programos gairėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142, pateiktu požiūriu į vaiką ir vaikystę, vaiko raidą, poreikius, ugdymą(si) būdus, juo grindžiamas visas Ikimokyklinio ugdymo programos turinys.

Darželyje teikiamas kokybiškas ir į vaikų poreikius orientuotas ikimokyklinis ugdymas. Įstaigoje akcentuojama vaiko saviraiškos ir savireguliacijos galimybių svarba ugdymo(si) procese. Veikla grindžiama įsitikinimu, kad vaikai geriausiai vystosi, kai patys renkasi patirties kaupimo būdą, o ugdytojai gerai išmano vaiko raidos dėsniumus ir sudaro sąlygas jiems atsiskleisti. Siekiama, kad vaikai užaugtų pasitikintys, besirūpinantys savimi ir kitais, jautrūs kultūrinei ir socialiniai įvairovei, komunikabilūs, lanksčiai mąstantys, kūrybingi ir sėkmingai besimokantys. Lopšelyje-darželyje vadovaujamosi nuostata, kad kiekvienas vaiko raidos etapas unikalus ir pažeisti jo negalima. Įstaigoje į vaiką žiūrima kaip į individualybę: vaikas nelyginamas su kitais, o dėmesys sutelkiamas į tas asmenybės galias, kurios yra išreikštos esminių vaikystės charakteristikų: smalsumo, tiesioginio ir nuoširdaus bendravimo, pasitikėjimo suaugusiuoju, noro kurti, eksperimentuoti.

Darželio programa remiasi **konstruktyvistine ugdymo teorija**, kuri pabrėžia aktyvų vaikų mokymąsi per patirtį, tyrinėjimą ir kūrybinę veiklą.

Pagrindiniai konstruktyvistinio ugdymo principai darželyje:

Aktyvus mokymasis – vaikai ne tik gauna informaciją, bet ir patys ją atranda eksperimentuodami, žaisdami ir bendraudami.

Žaidimo svarba – vaikai mokosi per įvairius žaidimus, kurie padeda jiems suvokti pasaulį, ugdyti socialinius įgūdžius ir spręsti problemas.

Patirtinis mokymasis – vietoj sausų teorijų ar instrukcijų, ugdymas vyksta per praktinę veiklą (pvz.: sensorinius žaidimus, konstravimą, gamtos stebėjimą).

Vaiko iniciatyvos skatinimas – pedagogai padeda vaikams atrasti atsakymus į jų pačių klausimus, o ne tiesiog pateikia informaciją.

Mokytojo vaidmuo kaip palydovo – mokytojas nėra vien tik žinių perteikėjas, o veikia vaiko mokymosi proceso vadovas, kuris skatina smalsumą ir tyrinėjimą.

Įstaiga teikia prioritetą etnokultūros, meninės vaikų saviraiškos puoselėjimui, tautinės savimonės ugdymui. Tradicijos ir kultūra unikali jungtis jungianti žmonių kartas, šeimas. Žaisdami lietuvių liaudies žaidimus, dainuodami lietuviškas dainas, šokdami tautinius šokius, sekdami pasakas, taikydami patarles, priežodžius, mįsles, stebėdami gamtą, realiame gyvenime vaikai puoselėja tautos paveldą. Etninė kultūra lavina vaiko vaizduotę, skatina šiltus jausmus savo tarmei, stiprina tautinę savimonę ir prisideda prie vaikų galių plėtojimo. Per asmeninę vaiko patirtį formuojamas ir stiprinamas ryšys su lietuvių liaudies tradicijomis, papročiais, amatais.

Ikimokyklinio ugdymo principai. Ikimokyklinio ugdymo turinys sudarytas remiantis šiais principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę.

3. Rietavo lopšelyje-darželyje vaikų ugdymasis grindžiamas šiomis pamatinėmis vertybėmis:

3.1. vaiko orumas – kiekvieno vaiko autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;

3.2. vaiko gerovė – vaiko saugumo, sveikatos, darnos su savimi ir kultūrine, socialinės bei fizinės aplinkos, puoselėjimas;

3.3. saviraiškos laisvė – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;

3.4. lygiavertis dalyvavimas – užtikrina, kad kiekvienas vaikas nepriklausomai nuo savo gebėjimų, sveikatos būklės, socialinės padėties ar kitų individualių savybių, turi lygias galimybes dalyvauti ugdymosi procese. Maksimalių sąlygų sudarymas, kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese;

3.5. lygiateisiškumas ir teisingumas – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas ir užtikrinimas, nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi;

3.6. pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas. Įvairovę pripažįstant kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;

3.7. bendruomeniškumas ir pilietiškumas – priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis, susitarimų, tarpusavio pagalbos ir pagarbos skatinimas;

3.8. kultūrinis tapatumas – užtikrina būsimąjį tautos kultūros saugotoją ir kūrėją, žadinti tautinio tapatumo jausmus savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

4. Programa sukuria prielaidas užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą.

4.1. ypač didelis dėmesys skiriamas tenkinti žaidimo poreikį – vaikai turi laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė.

4.2. saugumo poreikį – vaikai jaučiasi saugūs, gerbiami, matomi, girdimi. Ugdant vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu.

4.3. draugysčių poreikį – rūpinamasi, kad vaikai jaustų bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėtų vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriami ugdymo(si) kontekstai skatinantys vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge.

4.4. komunikavimo poreikį – dienos eigoje dalinasi su kitais emocijomis, mintimis ir idėjomis. Vaikams sudaromos sąlygos atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus, išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiais priemonės.

4.5. pažinimo džiaugsmo poreikį – vaikai turi galimybę smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti.

4.6. kūrybinės saviraiškos poreikį – tyrinėti ir atrasti unikalios savo kūrybinės galios per įvairias veiklas. Visiems vaikų poreikiams patenkinti yra kuriami ir tobulinami ugdomieji vidaus ir lauko kontekstai.

4.7. Specialiųjų ugdymo(si) poreikių – atliepti ir tenkinti kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir turinčius specialiuosius ugdymosi poreikius, taip pat atsirandančius ir dėl išskirtinių gebėjimų.

5. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Darželio bendruomenė yra atvira kaitai, siekia geresnės ugdymo kokybės, susitelkusi naujovių paieškai ir bendradarbiavimui. Bendruomenės sutarimu darželyje plečiamos ugdymo(si) erdvės ir edukacinės erdvės. Siekdamas užtikrinti bendruomenės poreikius, darželis aktyviai dalyvauja įvairiuose projektuose.

Tėvai (globėjai) yra nuolatiniai pagalbininkai ugdymo(si) procese, ugdomosios aplinkos kūrime, palaiko tradicijų puoselėjimą, vaikų sveikatos stiprinimą, aktyviai dalyvauja renginiuose, projektuose. Vyksta nuoseklus bendradarbiavimas su šeima. Su tėvais (globėjais) tariamasi dėl

vaikų ugdymo(si) tikslų, švietimo pagalbos teikimo, vaikų saviraiškos poreikių tenkinimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius. Ugdytinių tėvai (globėjai) tikisi, kad vaikas darželyje jausis jaukiai ir saugiai, išmoks bendrauti ir bendradarbiauti, taps savarankišku, plės žinias apie supančią aplinką. Bus užtikrintas vaiko judėjimo poreikis, ugdomas kūrybiškumas ir saviraiška.

Bendravimui naudojame elektroninį dienyną, elektroninį pašta, socialinius tinklus, susitikimus, individualius pokalbius, atvirų durų dienas ir pan. Sudaromos sąlygos papildomo ugdymo (mokamoms) veikloms.

6. Regiono ypatumai. Rietavo lopšelis–darželis yra vienintelė ikimokyklinio ugdymo įstaiga Rietavo savivaldybėje. Darželis įsikūręs Žemaitijoje, Rietavo mieste, šalia Lauryno Ivinskio gimnazijos. Darželio išskirtinumas pasižymi regiono patrauklumu, šalia tekančiu upeliu bei galimybe lankytis Rietavo parke, kur kuriame ugdymo(si) kontekstus gamtoje: pažįstame gamtą bei skatiname vaikų fizinį aktyvumą.

7. Mokyklos savitumas. Rietavo lopšelis–darželis puoselėja etninio ugdymo tradicijas, vaikams perteikiama lietuvių tautosaka, tradicijos ir papročiai, ypatingą dėmesį skiriant žemaičių tarnei ir kultūrai.

Rietavo lopšelyje–darželyje veikia bendrosios paskirties grupės, kuriose ugdomi ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai. Specialiųjų poreikių vaikai ugdomi bendrosios paskirties grupėse.

Rietavo lopšelyje–darželyje organizuojamas vaikų ugdymas kasdien po 10,5 val. darbo dienomis su galimybe lankyti pailginto darbo bei nemiegančių vaikų užimtumo grupes.

8. Rietavo lopšelyje–darželyje dirba kvalifikuoti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojai, švietimo pagalbos specialistai. Darželio darbuotojai nuolat tobulina savo kvalifikaciją, kuria ir įgyvendina projektus, dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo programose, dalyvauja darbo grupėse, komisijose.

9. Ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis LR švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu bei teisiniais dokumentais, reglamentuojančiais ikimokyklinio ugdymo(si) veiklą.

II SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

10. Programa parengta vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę.

10.1. Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas – pedagoginiai darbuotojai ir kiti grupėje dirbantys suaugusieji veikia kartu su vaiku: kuria kontekstus, aplinkas ir dalinasi įvairiais veikimo būdais. Mokytojas aktyvus klausytojas, stebėtojas, jautriai atliepia vaiko poreikiu, skatina tyrinėti jausmus, emocijas, sudaro sąlygas abipusiam nuoširdžiam bendravimui ir bendradarbiavimui, tvariems tarpusavio santykiams, saugumo jausmui, sprendimų priėmimui ugdymuisi.

10.2. Žaismės principas. Žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla, o žaismingumas yra viso ugdymo(si) pagrindinis bruožas.

10.3. Sociokultūrinio kryptingumo - ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

10.4. Šeimos ir mokyklos partnerystės - mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

10.5. Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas - ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos. Kiekvienas vaikas ugdomi savo tempu ir pasiekia optimalius rezultatus/pasiekimus pagal savo potencines galias.

10.6. Lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą - skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

10.7. Įtraukties - sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę.

10.8. Kontekstualumo - vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

10.9. Reflektyvaus ugdymo(si) - mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos,

veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvarsto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si).

10.10. Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas – ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį.

10.11. Integralumo - siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas.

III SKYRIUS

TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

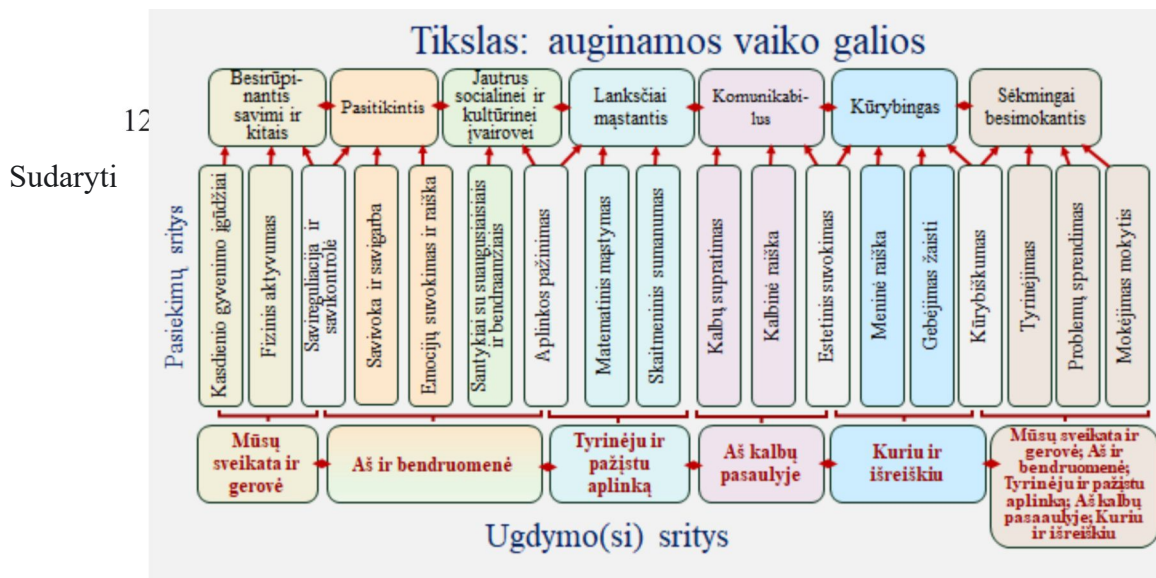
11. Tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

12. Uždaviniai:

12.1. Kartu su vaiku kurti kontekstus ir palaikyti aplinkos sąlygas, palankias rasti ir plėtoti skirtingiems vaikų komunikavimo veikimo būdams, įvairiai žodinei ir nežodinei raiškai, teigiamoms nuostatoms, susijusioms su kalbos ir jos formų įvairove.

12.2. Derinti kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio ugdymo(si) metodus (tyrinėjimus, mokymąsi per judesį, pažintines išvykas), sudarant sąlygas vaikams perimti kalbinės tapatybės savitumą, tautos kultūros pagrindus, ugdytis jautriais kultūrinei ir socialinei įvairovei.

12.3. Siekiant ugdymo(si) įstaigoje ir šeimoje vientisumo, kurti abipuse pagarba, lygiaverte dialogine partneryste grįstus vaiko tėvų (globėjų) ir mokyklos santykius, kurti tėvų informavimo ir pagalbos šeimai sistemą. Bendradarbiauti su švietimo pagalbos specialistais ir kitais švietimo pagalbos paslaugų tiekėjais bei socialiniais partneriais.

galimybę vaikams skirtingais būdais pademonstruoti pasiekimus, bei daromą pažangą ir juos sistemingai fiksuoti, analizuoti, vertinti ir aptarti su tėvais (globėjais) kitais su vaiko ugdymu susijusiais asmenimis.

13. Pasiiekimų sritys. Ikimokyklinio ugdymo rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Ugdymosi pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią visų vaiko potencinių galių ūgtį. Programoje vaikų ugdymo(si) rezultatus nusako šios pasiekimų sritys ir jas sudarantys dėmenys:

13.1. kasdieniai gyvenimo įgūdžiai – asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai; kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; saugaus elgesio įgūdžiai;

13.2. fizinis aktyvumas – stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko ypatybės; smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų ir akių koordinacija;

13.3. emocijų suvokimas ir raiška – savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas; kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos; savo ir kitų žmonių jausmų apmąstymas;

13.4. savireguliacija ir savikontrolė – gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti; savo dėmesio, jausmų raiškos ir elgesio valdymas; gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių;

13.5. savivoka ir savigarba – savo kūno pažinimas; asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; bendrystės su šeima ir grupe jausmas; kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas;

13.6. santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais – gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais ir suaugusiaisiais; gebėjimas atpažinti ir pripažinti savo ir kitų panašumus bei skirtumus; gebėjimas bendrauti, mokymasis bendradarbiauti, gebėjimas prisidėti prie grupės gerovės kūrimo;

13.7. aplinkos pažinimas – socialinės ir kultūrinės aplinkos pažinimas; gamtinės aplinkos pažinimas; pagarba gyvybei ir aplinkai;

13.8. matematinis mąstymas – skaičiaus pajauta, samprotavimai apie kiekį ir duomenis; mato pajauta ir išmatuojamų dydžių palyginimas; geometrinių modelių pažinimas;

13.9. skaitmeninis sumanumas – gebėjimas tikslingai naudoti skaitmenines priemones; elementaraus skaitmeninio turinio kūrimas; saugus naudojimas išmaniaisiais įrenginiais; veiksmų sekų naudojimas problemoms spręsti;

13.10. kalbų supratimas – gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą bei reaguoti į nežodinę raišką; gebėjimas suprasti įvairiomis formomis (simboline, garsine, grafine, vaizdine, žodine) perteikiamas prasmes; domėjimasis tekstu, raidėmis ir simboliais; gebėjimas suprasti amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstus;

13.11. kalbinė raiška – gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį; gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti taikant nežodines ir žodines raiškos priemones; gebėjimas komunikuoti paprastomis rašytinės raiškos formomis;

13.12. estetiškas suvokimas – nusiteikimas estetiškiems potyriams ir džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta; jautrumas meno raiškos ir kitokios kūrybos įvairovei; jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalinimasis su kitais;

13.13. meninė raiška – tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas;

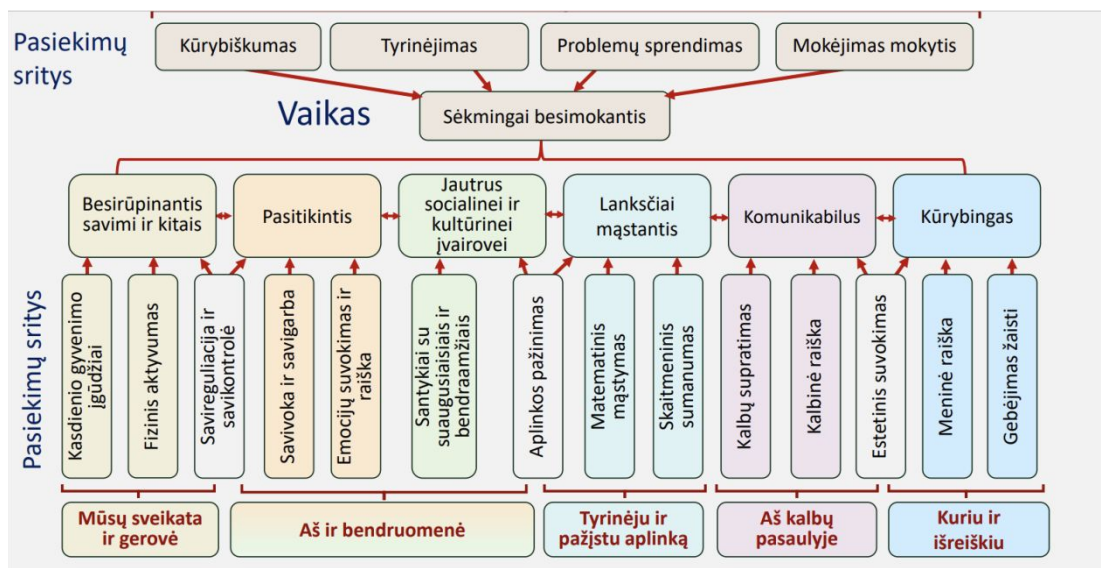
13.14. kūrybiškumas – kūrybinių idėjų tyrinėjimas, fantazavimas, spontaniškas išbandymas, atkartojimas; kūrybinių idėjų plėtojimas ir įgyvendinimas (improvizavimas, komponavimas ir interpretavimas); savo ir kitų kūrybos reflektavimas, kūrybinių sprendimų pasirinkimas ir pritaikymas;

13.15. tyrinėjimas – domėjimasis, eksperimentavimas, gebėjimas kelti klausimus, numatyti; gebėjimas taikyti įvairius tyrinėjimo būdus ir priemones; gebėjimas atliepti, apmąstyti, aptarti tyrinėjimo procesą ir atradimus;

13.16. problemų sprendimas – gebėjimas atpažinti problemą; gebėjimas ieškoti problemos sprendimo būdų ir juos įgyvendinti; gebėjimas atsižvelgti į savo sprendimo pasekmes;

13.17. gebėjimas žaisti – gebėjimas žaidime laikytis prisiimto vaidmens; gebėjimas koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais; gebėjimas organizuoti žaidimo erdvę; gebėjimas kurti žaidimo siužetą;

13.18. mokėjimas mokytis – gebėjimas įsitraukti į dominančią veiklą; pastangos kryptingai veikti įgyvendinant ketinimą ar tikslą; gebėjimas stebėti savo ir bendro veikimo pažangą bei koreguoti procesą; gebėjimas reflektuoti savo veiklos procesą ir rezultatą.

IV SKYRIUS

UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

14. Ugdyto turinio įgyvendinimo aspektai

14.1. BESIRŪPINANTIS SAVIMI IR KITAIS		
Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p><u>14.1.1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai</u></p> <p>Vertybinių nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>	<p>1 žingsnis: Ragauja įvairaus skonio ir konsistencijos maistą. Siekia savarankiškai valgyti, gerti iš puodelio.</p>	<p>Ragaudamas atskirs rūgščius vaisius nuo saldaus veido mimika. Valgys kietesnę maistą pirštais, skystą gers iš puodelio.</p>
	<p>2 žingsnis: Valgo įvairų maistą, skirtingais būdais paruoštas daržoves (virtas, žalias), vaisius. Maistą ima pirštais ir šaukštu, geria savarankiškai. Kūno ženklais parodo ar pasako, kad nori į tualetą. Suaugusiojo padedamas plauna, šluosto rankas, išsipučia nosį. Bando pats nusirengti striukę, nusimauti kelnes.</p>	<p>Žais edukacinius ir kurs kūrybinius žaidimus. Ieškos spalvinimo knygelėse vaisių, daržovių, juos spalvins atitinkančiomis spalvomis. Inscenizuos pasakas apie vaisius, daržoves. Plaus rankas prieš valgį ir po naudojimosi tualetu.</p>
	<p>3 žingsnis: Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradedama tinkamai naudotis stalo įrankiais. Suaugusiojo padedamas naudojasi tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradedama laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse.</p>	<p>Susipažins su sveikatai palankiu maistu. Žais grupės įrengtoje virtuvėje edukacinius maisto gaminimo ir stalo serviravimo žaidimus. Rūšiuos daržoves, vaisius pagal dydį, spalvą.</p>
	<p>4 žingsnis: Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos vartoti reikėtų saikingai. Plauna vaisius, daržoves ir pasako, kodėl. Pjausto, gamina užkandžius, salotas. Suaugusiojo padedamas serviuoja stalą, laikosi elgesio prie stalo taisyklių. Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu. Savarankiškai plauna rankas, prausia veidą, čiudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Šiek tiek padedamas savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Sutvarko žaislus, su kuriais žaidė. Žino šviesoforo spalvas, žino, ką jos reiškia; pasako, kad kelią (gatvę) pereiti reikia kartu su suaugusiuoju. Stebint suaugusiajam, saugiai naudojami veiksmai skirtais aštriais daiktais (žirkėmis, pieštukais, mentelėmis). Žino, į ką kreiptis pagalbos iš tikus nelaimei.</p>	<p>Lups mandarinus, apelsinus, skanaus išspaustomis sultimis, lygins, kurios Saldžios, kurios rūgščios, darys kokteilius.</p> <p>Tarp kitų spalvų suras raudoną, geltoną, žalią, klijuos šviesoforo spalvas. Sužinos, kad šviesoforas padeda žmonėms ir mašinoms susitarti, kada eiti ir važiuoti.</p>
	<p>5 žingsnis: Atpažįsta ir pavadina savo emocijas bei jausmus, įvardina situacijas, kuriose jie kyla. Emocijas ir jausmus dažniausiai išreiškia sau ir kitiems priimtinais būdais. Atpažįsta ir komentuoja kitų emocijas, jausmus ir situacijas, kuriose jie kyla, pradeda suprasti, kad kai kurie veiksmai ir žodžiai gali žėisti kitų jausmus. Pradedama įvairiais būdais (žodžiu, piešiniu ar kt.) komunikuoti apie jausmus su kitais.</p>	<p>Vaikai mokysis atpažinti ir įvardinti skonius bei kvapus. Sudarytos sąlygos eksperimentuoti su prieskoniais, natūraliais saldikliais, skirtingomis tekstūromis.</p>
	<p>6 žingsnis: Kuria sveiko maisto piramides. Apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus</p>	<p>Patys kurs, kirps, klijuos sveiko maisto lenteles, piramides. Kurs</p>

	<p>jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. Gana tiksliai, iš veido mimikos, balso, kūno pozos pasako, kaip jaučiasi kitas. Pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradeda kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas padeda pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.</p>	<p>grupėje aplinką, kurioje pasiskirs vairuotojų, pėsčiųjų vaidmenis. Pastebės nuliūdusį draugą, stengsis jam patarti, padėti. Pieš, kurs savo emocijas, gebės jas pavadinti. Žaidimų metu ieškos būdų, kaip nusiraminti.</p>
<p>14.1.2. Fizinis aktyvumas</p> <p>Vertybinė nuostata. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių–rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji, stambioji motorika.</p>	<p>1 žingsnis: Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, ko nors įsitvėręs pats atsistoja, stovi, eina laikydamasis ar savarankiškai. Tikslingai siekia daikto, jį pačiumpa ir laiko saujoje, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktą iš vienos rankos į kitą, deda vieną ant kito. Rankos judesius seka akimis.</p> <p>2 žingsnis: Pralenda pro kliūtis keturpėsčias. Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, į šoną ir atgal, bėga tiesiomis kojomis, lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu. Ridena, sviedžia kamuolį, gauda jį apglėbdamas rankomis. Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, uždeda, įdeda ir išima daiktą, atsuka detales, ploja rankomis.</p> <p>3 žingsnis: Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta ir gauda kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka.</p> <p>4 žingsnis: Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, pastovi ant vienos kojos (4–5 sekundes). Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, nesilaikydamas lipa laiptais aukštyn ir žemyn. Bėga, didindamas ir mažindamas tempą, šokinėja abiem ir ant vienos kojos. Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Atkerpa žirklemis popieriaus juostelę, atsega ir užsega sagas, atitraukia ir užtraukia užtrauktuką, įpila vandens į piltuvėlį.</p> <p>5 žingsnis: Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius. Bėgioja</p>	<p>Kalbinamas, žaidinamas, įvairiais patraukliais žaislais ir daiktais motyvuojamas vartysis, ropos, sėdės, prisitrauks, atsistos, sieks daiktų. Išlaikyti pusiausvyrą pratinsis ir savarankišką vaikščiojimą tobulins judesių nevaržančioje saugioje aplinkoje eidamas nuo vieno patrauklaus objekto link kito, ką nors stumdydamas, ridendamas.</p> <p>Vaikščios ir išlaikys pusiausvyrą eidamas sumažinto ploto paviršiumi, įveikdamas kliūtis, lipdamas į kalniuką, judėdamas laisvoje erdvėje, žaisdamas judriuosius žaidimus. Nuo greito ėjimo pereis prie bėgimo. Ridens kamuolį, gaudys žaisdamas su juo. Judesių tikslumą lavins pats valgydamas, rengdamasis.</p> <p>Laisvai bėgs, landžios, šokinės, laipios karstynėmis, kopėtėlėmis, laipteliais, žais su kamuoliais. Orientuosis erdvėje, vaikščios ir išlaikys pusiausvyrą einant sumažinto ploto paviršiumi, įveikiant kliūtis, lipant į kalniuką. Žais su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais: ridens, mėtys įvairiu atstumu.</p> <p>Išbandys įvairiausių demonstruojamus ir pačių atrandamus ėjimo ir bėgimo būdus: eis pasistiebus, ant pėdos šonų, kulnų. Eis ištiesta virve, padėtu lanku, eis aukštai keliant kelius, pusiau pritūpus, plačiu žingsniu, pristatomuoju, pakaitiniu ar kryžminiu žingsniu, šonu, atbulomis, eis nedideliame aukštyje (suoleliu). Dėlios daiktus vieną ant kito, užsuks, atsuks, darinės, naudos stalo įrankius. Pratinsis kirpti žirklemis, segioti sagas, traukti užtrauktukus ir pan.</p> <p>Judės spontaniškai, atliks veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar formos</p>

	<p>vingiais, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja nuo vienos kojos ant kitos, šokinėja judėdamas pirmyn. Lipa kopėtėlėmis. Meta kamuolį iš įvairių padėčių, pagauna jį sulenkdamas rankas per alkūnes. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį. Stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai. Bando atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai.</p>	<p>priemonėmis. Žais įvairius imitacinius bei judriuosius žaidimus, kuriuose lavinami visi pagrindiniai judesiai: šliaužimas, ropojimas, ėjimas, bėgimas, šuoliukai, laipiojimas, pralindimas, metimai, pusiausvyros pratimai. Tiksliai atliks sudėtingesnius judesius su smulkiais daiktais. Pastatys aukštą statinį, išlaikantį pusiausvyrą.</p>
	<p>6 žingsnis: Išvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu. Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius.</p>	<p>Bėgs aukštai keliant kelius, šonu, atbulomis, įveikiant kliūtis, bėgs įkalnėn, nuokalnėn, bėgimą kaitalios su ėjimu, sustos pagal netikėtą signalą, keis kryptis, bėgs greitai, lėtai. Žaisdamas komandinius žaidimus, mokysis laikytis taisyklių, laimėti ir pralaimėti. Derins judesius, judėjimo būdus, sutelks ir perkels dėmesį į regimus ir girdimus signalus. Inicijuos ir išitrauks į inicijuojamus užsiėmimus, fantazuos, ieškos neįprastų pozų, judesiais perteiks pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes.</p>
<p>14.1.3. Savireguliacija ir savikontrolė</p> <p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p>	<p>1 žingsnis: Gerai jaučiasi įprastoje saugioje aplinkoje. Nusiramina prigludžiamas, kalbinamas, nešiojamas, klausydamas raminančio dainavimo. Trumpam sutelkia dėmesį į suaugusįjį, prie kurio yra prisirišęs, tapatinasi su jo veido išraiška, balso intonacijomis.</p> <p>2 žingsnis: Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs, pavargęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas, migdomas. Pats ieško nusiramavimo: apsikabina minkštą žaislą, kviečia jam artimą suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. Pradeda valdyti savo dėmesį, emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p>	<p>Vaikas išreikš veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatins su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguos, atlieps vaiko emocinius poreikius. Savo kūno ribas vaikas pajaus suaugusiojo glaudžiamas, žaidinamas, kutenamas, rengiamas bei kalbinamas. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinės per judrias veiklas, pajausdamas, patirdamas, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda, stebėdamas save veidrodyje, savo atvaizdą matydamas vandens paviršiuje, ant blizgių daiktų paviršių, žaisdamas šešėlių žaidimus.</p> <p>Bendraudamas su kitais, įvaldys paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodys, atskleis, išreikš emocijas, kreipsis pagalbos, pasiguos, leis apakabinamam, nuraminamam, nukreips dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitrauks iš įtampą keliančios situacijos. Nusisypsos, pakalbina, taikiai žais greta, mokysis dalintis, palaukti savo eilės, atsižvelgs į kito prašymus.</p>

	<p>3 žingsnis: Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. Pradedą laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.</p>	<p>Bendraudamas su kitais vaikais, įvaldys paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodysi, atskleisi, išreiški emocijas, kreipsis pagalbos, pasiguos, emocijas atpažins ir įvardys, nuotaikoms žymėti naudos emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrą“.</p>
	<p>4 žingsnis: Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį iškaudino, supykde, nuvylė, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus. Trumpam tikslingai sutelkia dėmesį ir pastangas siekdamas įgyvendinti ketinimą. Įprastose kasdienėse situacijose pradeda susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, galinčių išprovokuoti nesutarimus, pakenkti kitiems. Paklaustas pasako galimas istorijų, pasakų ir kitų veikėjų netinkamo elgesio pasekmes. Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.</p>	<p>Vaikas natūraliai savo aplinkoje stebės ir tikslingai tyrinės bei išbandys įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. Žaisdamas savireguliaciją plėtojančius žaidimus (sustings, nekalbės, nesusijuoks, perkėlinės dėmesį), savarankiškai išbandys naujas veiklas, kartu su kitais ištrauks į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveiktos reikalingas veiklas, laikydamasis kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos, vaikas ugdysis valingą dėmesio ir elgesio kontrolę. Išbandys dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės (savęs motyvavimas atliks tai, ko daryti nesinori) būdus, ugdysis veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus.</p>
	<p>5 žingsnis: Nusiramina, atsipalaiduoja, išėjęs iš įtampą keliančios situacijos, pabuvęs vienas, klausydamasis ramios muzikos, žaisdamas ar kalbėdamasis su kitais. Žaisdamas ir atlikdamas sudominusią veiklą, geba sutelkti dėmesį ir pastangas, ištvermę, slopinti impulsyvius veiksmus. Ramioje situacijoje konfliktą sprendžia žodžiais, o ne veiksmais, siūlo kelis sprendimo būdus, numatydamas jų pasekmes. Nesunkiai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių, supranta lūkesčius savo elgesiui grupėje ir kitoje aplinkoje (per išvykas), pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles.</p>	<p>Vaikas pats inicijuos bendrus žaidimus ar veiklas, siūlys ir derins veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikurs veiklos ir elgesio taisykles, padės, parems vienas kitą, tarsis. Išbandys pačių bendraujant atrastus, iš skaitomų knygelių ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocijų ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškintis, koks draugas yra geras ir koks yra blogas.</p>
	<p>6 žingsnis: Pats taiko įvairius nusiramimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus</p>	<p>Pats pradės valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbandys skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus (suskaičiuoti iki trijų, penkių, pasitrauks į ramybės kampelį, pasiklausyti ramios muzikos, pasikalbėti ir išsiaiškinti ar kt.), padedančius nusiraminti. Valdys impulsus, taikiai išlies emocijas, sutelks pastangas tinkamam poelgiui. Pasikeitus dienos ritmui, įvykus netikėtam įvykiui, sulaukus netikėto kito vaiko reagavimo, valdys pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (įžvelgs gerąją pokyčių pusę, susitars, prisiderins). Sau kels</p>

		<p>paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų sieks. Susidūręs su kliūtimis, keis veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengsis jas įveikti, kreipsis pagalbos ir ją priims. Stengsis stabtelėti ir apmąstyti savo veiklą ar elgesį, kad pasirinktų tinkamiausius būdus.</p>
--	--	--

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai ir būdai

Kuriant kontekstus naudojamos esamos kultūrinės, socialinės ir gamtinės aplinkos, iš anksto tikslingai sumodeliuotos ugdymosi aplinkos ir ugdymosi situacijos, susikuriančios čia ir dabar. Vaikų ugdymas(is) vyksta lopšelio-darželio vidaus ir lauko aplinkose, aplinkose už lopšelio-darželio ribų (parkai, muziejai, gamtos ir kultūriniai objektai ir kt.).

Judraus patirtinio ugdymosi kontekstas– skatinti vaikų judėjimo džiaugsmą ir kasdienį judrumą, didinti judraus mokymosi galimybes. Įdomias, prasmingas ugdymosi situacijas kuria dialogiška vidaus ir lauko aplinkų jungtis, įrangos mobilumas, pritaikymas tyrinėti judesį, judriais būdais dalyvauti visų ugdymosi sričių veiklose. Panaudojama natūrali ir dirbtinai sukurta, įranga ir priemonėmis papildyta gamtinė aplinka, modeliuojamos vaikus judėti skatinančios iššūkio, saugios rizikos edukacinės erdvės, kuriančios prielaidas subalansuotam ugdymui(si) viduje ir lauke.

Universalus dizaino mokymuisi kontekstas – lanksti, visiems vaikams prieinama ugdymo(si) aplinka ir veiksmingas procesas, kuriame, nepriklausomai nuo amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių, sveikatos skirtumų, visiems vaikams sudaromos sąlygos žaisti, patirti ir ugdytis. Ugdymo aplinka žadina vaikų emocijas, pagauna dėmesį, panardina į prasmingą vyksmą. Galėdami rinktis alternatyvius tyrinėjimo, pažinimo ir dalyvavimo būdus, vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų. Galimybė pasirinkti veiklas ir priemones, siekiant numatyto rezultato, skatina turėti savo ketinimą, idėjų, sumanymų, jų kryptingai ieškoti ir pamažu suprasti savo žaidimo ar mokymosi būdus. Vaikai, turintys individualių ugdymosi poreikių, jaučiasi lygiaverčiais dalyviais, visi kartu mokosi vieni kitus pažinti ir veikti žmonių įvairovėje.

Žaismės kontekstas - kasdienių veiklų žaismingumo palaikymas, kuriant džiaugsmo bei nuostabos tyrinėjant, išbandant, eksperimentuojant, dalinantis potyrius. Kontekstas atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą, skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, kalba, vaizduote, mintimis. Eksperimentuojama veikimu tuščioje ir daiktinėje erdvėje, atrandant, kad žaidimas gali gimi „iš nieko“, mintyse. Palaikomi netikėti vaikų būdai suprasti, tyrinėti, improvizuoti, priimamos „neteisingos“ jų teorijos apie pasaulį, įkvepiančios pratęsti „tiesos“

paieškas. Mokytojas jautriai pastebi žaismę vaikams veikiant, ją atliepia, pratęsia, kokybiškai praturtina ir įtraukia kitus vaikus.

Plėtojant ugdymo sritį „Mūsų sveikata ir gerovė“ pedagogo vaidmuo yra svarbus, ypač ankstyvajame amžiuje. Pedagogas veikia kaip įkvepiantis pavyzdys, pats tyrinėdamas judesius, valgydamas sveiką maistą ir rūpindamasis aplinka, taip motyvuodamas vaikus sekti jo pavyzdžiu. Pedagogas pritaiko veiklas prie vaikų poreikių ir gebėjimų, leidžiant jiems veikti savo tempu ir mokytis vieniems iš kitų. Pedagogas kuria prasmingą ir įtraukiantį ugdymosi procesą, skatinantį vaikų fizinį aktyvumą, sveikatą, kūrybiškumą ir socialinį - emocinį vystymąsi.

Žaidybiniai metodai, praktinės užduotys, tyrinėjimas ir interaktyvios veiklos padeda vaikams įtvirtinti sveikos mitybos, asmens higienos ir saugaus elgesio įgūdžius.

14.2. PASITIKINTIS		
Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>14.2.1. Savireguliacija ir savikontrolė</p> <p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p>	<p>1 žingsnis: Gerai jaučiasi įprastoje saugioje aplinkoje. Nusiramina priglaužiamas, kalbinamas, nešiojamas, klausydamas raminančio dainavimo. Trumpam sutelkia dėmesį į suaugusįjį, prie kurio yra prisirišęs, tapatinasi su jo veido išraiška, balso intonacijomis.</p>	<p>Sutelks žvilgsnį į žaislus, seks juos akimis, pats ieškos žaislo akimis. Įprastoje aplinkoje užmigs vienas. Nustos verksti, kai suaugusysis paims ant rankų ir priglaus. Suaugusiojo linksmiai, gyvai kalbinamas, vaikas pradės šypotis.</p>
	<p>2 žingsnis: Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs, pavargęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas, migdomas. Pats ieško nusiramimo: apsikabina minkštą žaislą, kviečia jam artimą suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. Pradeda valdyti savo dėmesį, emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p>	<p>Vaikai, padedami suaugusio, sekdami jo pavyzdžiu, bendraus su kitais vaikais, įvaldys paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodys, atskleis, išreišk emocijas, kreipsis pagalbos, pasiguos, leis apkabinamas, nuraminamas. Nukreips dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitrauks iš įtampą keliančios situacijos. Susilaikys nuo netinkamo elgesio, išgirdęs „ne“ (jei pakelia ranką suduoti kitam).</p>
	<p>3 žingsnis: Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. Pradeda laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų</p>	<p>Bendraudami su kitais, mokyšis tinkamai elgtis, pritaikys tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo: nusišypsos, pakalbins, taikiai žais greta, mokyšis dalintis, palaukti savo eilės (naudos smėlio laikrodį, pasiims kitą žaislą ir pan.), atsižvelgs į kito prašymus. Pats pasirinkt žaislus, susiras žaidimo draugų ir žais. Noriai sės prie stalo atėjus pietų metui. Ramiai sutiks eiti miegoti. Prašys norimo žaislo ar daikto, o ne atims jį iš kito vaiko. Sutiks su suaugusiojo nuomone, kad nuskriaudė kitą vaiką.. Suaugusiam paprašius, priima atstumtą vaiką į žaidimą. Pasakius „Žaislas ne tavo, o</p>

		<p>kito vaiko“, atiduos. Pasitrauks iš žaidimo, kai negaus norimo žaislo. Atsisakys dalytis žaislu, laikysis jo įsitvėręs, jeigu su juo nori žaisti. Sakys „aš pats“, kai suaugusysis nori jam padėti. Neskaudžiai užsigavęs bandys sulaikyti ašaras, kai suaugusio raminamai šnekinamas.</p>
	<p>4 žingsnis: Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį iškaudino, supykde, nuvylė, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus. Trumpam tikslingai sutelkia dėmesį ir pastangas siekdamas įgyvendinti ketinimą. Įprastose kasdienėse situacijose pradeda susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, galinčių išprovokuoti nesutarimus, pakenkti kitiems. Paklaustas pasako galimas istorijų, pasakų ir kitų veikėjų netinkamo elgesio pasekmes. Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.</p>	<p>Bandys įvardyti savo būseną; „Aš pykstu, Dovilė su manim nežaidė“. Ir lauks mokytojos komentaro.</p> <p>Bandys tartis dėl norimo žaislo: „Dabar aš pažaisiu, po to duosiu tau, gerai?“.</p> <p>Susidūrę su kliūtimis, vaikai kels paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų sieks, keis veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengsis jas įveikti, kreipsis pagalbos ir ją priims. Mokysis stabtelėti ir apmastyti savo veiklą ar elgesį, kad pasirinktų tinkamiausius būdus.</p> <p>Žiūrėdami filmukus, klausydamiesi skaitomų knygų, vaikai aiškinsis, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas, kas yra teisinga ar neteisinga ir kodėl.</p> <p>Klausinės apie reikalavimus savo elgesiui namuose ir ugdymo įstaigoje, stengsis pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai.</p> <p>Priminus ir padedant sutvarkys žaislus, su kuriais žais. Paragintas iššluostys vandenį, jei pats papils.</p> <p>Kreipsis į suaugusį, norėdamas pasitikslinti žaidimo pasekmes: „Ar galime išeiti į lauką dabar? O kas bus, jei išeisime?“</p> <p>Išbandys per įvairias veiklas sužinotus skirtingus būdus (suskaičiuos iki trijų, penkių, pasitrauks į ramybės kampelį, pasiklausys ramios muzikos, pasikalbės ir išsiaiškins ar kt.), padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlies emocijas, sutelks pastangas tinkamam poelgiui.</p>
	<p>5 žingsnis: Nusiramina, atsipalaiduoja, išėjęs iš įtampą keliančios situacijos, pabuvęs vienas, klausydamasis ramios muzikos, žaisdamas ar kalbėdamasis su kitais. Žaisdamas ir atlikdamas sudominusių veiklą, geba sutelkti dėmesį ir pastangas, ištvėrę, slopinti impulsyvius veiksmus. Ramioje situacijoje konfliktą sprendžia žodžiais, o ne veiksmais, siūlo kelis sprendimo būdus, numatydamas jų pasekmes. Nesunkiai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių, supranta lūkesčius savo elgesiui grupėje ir kitoje aplinkoje (per išvykas), pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles.</p>	<p>Siekdamas norimo, siūlys savo žaislą kitam: „Gal nori mano mašinytės? Aš pažaisiu su tavo lėktuvėliu“ ir pan.</p> <p>Pats sutvarkys žaidimų vietą po žaidimo. Pasakys mokytojai, ką ne taip daro kitas vaikas, stebės mokytojos reakciją ir iš jos nuspręs, koks elgesys priimtinas grupėje.</p>

	<p>6 žingsnis: Pats taiko įvairius nusiramino, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.</p>	<p>Supykęs ant draugo, pats pasišalins į ramesnę vietą. Tyrinės bei išbandys įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. Žais savireguliaciją plėtojančius žaidimus (sustingti, nekalbėti, nesijuokti, perkėlinėti dėmesį). Savarankiškai išbandys naujas veiklas, kartu su kitais įsitrauks į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas. Laikysis kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos. Mokytojo padedami, pokyčių situacijoje vaikai mokysis valdyti kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokysis išvelgti gerąją pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti).</p>
<p>14.2.2. Savivoka ir savigarba</p> <p>Vertybė nuostata. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.</p>	<p>1 žingsnis: Pradedą jausti savo kūną – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judesius. Šypsodamasis, guguodamas, gestikuliuodamas reaguoja į savo vardą. Reaguoja į artimų žmonių rodomą dėmesį ir akių kontaktu, veido išraiška, balsu, gestais palaiko su jais ryšį. Teigiamai reaguoja į artimoje aplinkoje įprastus žaidimus, daineles gimtąja ir kitomis kalbomis.</p> <p>2 žingsnis: Atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, paprašytas parodo ar pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti. Išreiškia savo norus, turi mėgstamus žaislus, drabužius, veiklas. Rodo prierašumą prie tėvų, pasitikėjimą juo besirūpinančiais suaugusiaisiais grupėje. Domisi kitais vaikais. Trumpam sutelkia dėmesį ir įsitraukia į etnokultūrinius žaidimus, kalendorines šventes, renginius, klausosi tautosakos kūrinų</p> <p>3 žingsnis: Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų. Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiaisiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.</p> <p>4 žingsnis: Pavaizduoja ar pakomentuoja kai kurias fizines savo kūno savybes: akių, plaukų spalvą, pėdos dydį. Pastebi vieną kitą savo ir kitų vaikų išvaizdos panašumą ar skirtumą. Pradedą domėtis, kas yra kūno viduje. Supranta ir pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip</p>	<p>Laikysis pastovaus dienos ritmo ir ritualų, žais su tais pačiais žaislais, tuos pačius žaidimus. Pašauktas vardu, pasuks galvą, žiūrės į akis. Žais savo rankytėmis. Lies kitų plaukus, ausis, nosį, akis. Pamatęs pažįstamą žmogų, šypsosis, ties rankas.</p> <p>Žiūrėdamas nuotraukas, atpažins save, pasakys savo vardą. Stebėdamas save veidrodyje ar nuotraukose pasakys kelias kūno dalis. Džiaugsis ir didžiuosis savo pasiekimais, gebėjimais, tuo dalinsis su pedagogu.</p> <p>Pokalbiuose vartos savo vardą. Tarp kitų daiktų atpažins savo atsineštą žaislą ir jį parodys. Prašys, kad suaugusysis stebėtų tai, ką jis daro ir kaip daro.</p> <p>Dalyvaus tyrinėjimų veiklose: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“. Pokalbių metu gebės paaiškinti, ką jaučia nuskriaustas vaikas. Darželyje pasakos ką veikė</p>

	<p>jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Jaučiasi patenkintas savimi. Piešia ar kitaip vaizduoja savo šeimą, kalba apie jos narius, save supranta kaip šeimos narį. Įsitraukia į bendrus žaidimus ir grupės veiklas, prisideda prie jų plėtojimo. Supranta, kai kiti vaikai ar suaugusieji šneka kita kalba nei jis. Dalinasi savo artimosios kultūrinės aplinkos buities, veiklų ir renginių patirtimi su kitais vaikais ir mokytojais, domisi kitų kultūrų simboliais. Mėgaujasi atsakomybe už nedidelių užduočių atlikimą, reiškia nuomonę jam aktualiais klausimais.</p>	<p>namuose, o šeimos nariams-ką veikė darželyje. Žais, draugaus su grupės vaikais, gebės pasakyti kas yra jo draugas.</p>
	<p>5 žingsnis: Tyrinėja, ką gali ir ko negali kūnas, pradeda jausti asmeninę ir bendrą erdvę. Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos (atramos ir judėjimo, virškinimo, kvėpavimo ar kt.). Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, pasako, kuo bus ar norėtų būti suaugęs. Jaučiasi esąs šeimos narys: kalba apie šeimą, išvardija jos narius, pasako savo pavardę. Jaučiasi esąs vaikų grupės narys: kalba apie grupės draugus, pasakoja apie grupės gyvenimą.</p>	<p>Vartydamas nuotraukų albumą atpažins save, pasakos apie save. Su suaugusiu ir draugais kalbės apie tai, kas gerai ir kas blogai. Papasakos, ką veikė namuose su mama, tėčiu ar kitais šeimos nariais. Į grupę atėjusiems tėvams aprodys grupę, pasakos apie tai, ką joje veikė, apie draugus, mokytoją. Žais žaidimus, kuriuose vaizduos tai save, tai ką nors kitą, save praeityje arba ateityje.</p>
	<p>6 žingsnis: Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi stebinais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (išskvepiamas oras, širdies plakimas ir kt.). Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar mokykloje priimamų sprendimų. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.</p>	<p>Samprotaus apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo?“ Pozityviai reaguos į savo klaidas. Kalbės diskutuos apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę. Iš intonacijų, žodžių, veido išraiškos, pozos supras, kada kitas palankiai nusiteikęs jo atžvilgiu. Kartu su tėveliais kurs šeimos herbus, plakatus, medžius. Kurs šeimos namelius iš įvairių kaladėlių, konstruktorių. Ruoš grupės talentų lentą, talentų šou. Žais žaidimus (judriuosius, stalo, improvizacinius ir kt.) apie savo emocijas, jausmus, išgyvenimus.</p>
<p>14.2.3. Emocijų suvokimas ir raiška</p> <p>Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais .</p> <p>Esminiai gebėjimai Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ir jausmus, jų priežastis įprastose ramiose situacijose ir jausmus išreiškia tinkamai, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.</p>	<p>1 žingsnis: Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais nerimą ir džiaugsmą jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų. Atspindi suaugusiojo ar kito vaiko emocijų raišką (šypsosi, jei juokiasi kitas; nusimena, jei kitas verkia).</p> <p>2 žingsnis: Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu; būdinga greita nuotaikų kaita. Reaguoja į kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.</p>	<p>Verks, kai bus alkanas, šlapias ar ilgesniui laikui paliktas vienas. Kai vaiku besirūpinantis suaugusysis bus greta, vaikas nuo jo atsiskirs ir drąsiai tyrinės aplinką, rizikuos. Ko nors išsigandęs, bėgs pas suaugusįjį ir jo raminamas greitai nurims. Atsiskyres liūdes, verks, vėl susitiks – džiaugsis, leisis, norės būti jo raminamas. Krykštaus, kai suaugusieji su juo žais. Kai grupėje verks kitas vaikas, kūdikis irgi gali pravirkti.</p> <p>Vaikas džiaugsmą išreikš ir ramiai šypsodamasis, ir kvatodamas balsu. Ilgesnį laiką pabus linksmas arba ramus, lengviau bus išvelgiamas pasikeitusių nuotaikų priežastys –</p>

		pavargs, kitas vaikas atims žaislą. Mes žaislą ant grindų ir, jeigu auklėtojas šypsodamasis jį paduos, šis juokdamasis jį vėl mes ant grindų. Paklaustas „Kuris verkia?“, vaikas parodys paveikslėlį su verkiančiu kiškiuku, paklaustas „Kuris juokiasi?“, rodys paveikslėlį su besijuokiančiu vaiku. Žiūrės į verkiantį vaiką ir užjausdamas jam duos savo žaislą, paglostys.
	3 žingsnis: Pradedama atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradedama vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).	Ant suaugusiojo supykęs vaikas atpažins šį jausmą ir galės pareikšti: „Aš piktas!“ Jei kitas vaikas šypsodamasis jam ties žaislą – pats nusišypsos ir pradės su juo žaisti. Kai kitas vaikas atims žaislą, verks ir lauks auklėtojo pagalbos. Nušėčius, jei auklėtoja išsigąs paliejusi vandenį.
	4 žingsnis: Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, supykde, nuvydė, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus. Trumpam tikslingai sutelkia dėmesį ir pastangas siekdamas įgyvendinti ketinimą. Įprastose kasdienėse situacijose pradeda susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, galinčių išprovokuoti nesutarimus, pakenkti kitiems. Paklaustas pasako galimas istorijų, pasakų ir kitų veikėjų netinkamo elgesio pasekmes. Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.	Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, supykde, nuvydė, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus. Trumpam tikslingai sutelkia dėmesį ir pastangas siekdamas įgyvendinti ketinimą. Įprastose kasdienėse situacijose pradeda susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, galinčių išprovokuoti nesutarimus, pakenkti kitiems. Paklaustas pasako galimas istorijų, pasakų ir kitų veikėjų netinkamo elgesio pasekmes. Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.
	5 žingsnis: Nusiramina, atsipalaiduoja, išėjęs iš įtampą keliančios situacijos, pabuvęs vienas, klausydamasis ramios muzikos, žaisdamas ar kalbėdamasis su kitais. Žaisdamas ir atlikdamas sudominusią veiklą, geba sutelkti dėmesį ir pastangas, ištvėrę, slopinti impulsyvius veiksmus. Ramioje situacijoje konfliktą sprendžia žodžiais, o ne veiksmais, siūlo kelis sprendimo būdus, numatydamas jų pasekmes. Nesunkiai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių, supranta lūkesčius savo elgesiui grupėje ir kitoje aplinkoje (per išvykas), pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles.	Kalbės apie jausmus su kitais – pasakys ar paklaus, kodėl pyksta, kodėl verkia. Tarsis su draugu žaisti žaislu pačiliui. Emocijas reikš dainuodamas, piešdamas, šokdamas, komentuodamas jausmų paveikslėlius. Gamins ir siūs atvirukus draugams įvairiomis progomis. Žais žaidimus, skatinančius sakyti „komplimentus“ draugams. Žais vaidmenų žaidimus, įsijausdamas į kito savijautą.
	6 žingsnis: Pats taiko įvairius nusiramimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	Pasakys, kada buvo linksmas, liūdnas ar piktas. Pakvies kitą vaiką žaisti, jei šis atrodys draugiškai nusiteikęs. Auklėtojai praneš, jei kitas vaikas liūdės ar reikės pagalbos. Žinos keletą išeičių, ką galima daryti, kai kas nors erzins, atims žaislus, suduos. Erzinamas nepuls muštis, bet pasakys mokytojui.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai ir būdai

Pedagogas ugdymo(si) srityje „Aš ir bendruomenė“ siekdamas skatinti vaikų savivoką, savigarbą, emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją, socialinį ir kultūrinį supratimą, turėtų palaikyti jautrius ir pastovius emocinius ryšius su vaiku, veikti kaip elgesio modelis vaikui ir teikiantis vaikams aktualų turinį bei veiklas, padedančias pažinti ir suprasti save bei savo vietą tarp kitų. Strategijos, kurias pedagogas gali taikyti, apima individualizuotą požiūrį, leidžiantį vaikams rinktis įvairius veiklos būdus ir priemones pagal jų poreikius bei gebėjimus. Patirtinis mokymasis per žaidimus, eksperimentus ir praktines užduotis padeda vaikams išmokti valdyti savo elgesį, užmegzti draugystes ir geriau suprasti bendruomenę. Pedagogas skatina dialogą, bendradarbiavimą ir dalinimąsi patirtimi, kurti emocinį saugumą ir jautriai reaguoja į vaikų poreikius. Be to, pedagogo vaidmuo apima kūrybinių dialogų ir žaismės palaikymą, skatinant kasdienį veiklą žaismingumą, džiaugsmą bei nuostabą, tyrinėjant, eksperimentuojant ir dalinantis potyriais. Judrus patirtinis ugdymasis, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės kontekstai ir virtualių bei realių aplinkų sąveikos yra būtini kuriant dinamišką, įtraukiantį ir kūrybišką ugdymo(si) procesą. Pedagogas turėtų sudaryti sąlygas vaikams savarankiškai įgyvendinti savo sumanymus, inicijuoti bendrus žaidimus ir veiklas, empatiškai reaguoti į kitų poreikius ir kurti prasmingas sąveikas, leidžiančias vaikams mokytis vieniems iš kitų ir atrasti savo vietą bendruomenėje.

Universalaus dizaino mokymuisi kontekstas - kuriama situacijų ir priemonių įvairovė, kad būtų pašalintos mokymosi kliūtys, kad kiekvienas vaikas atsivertų ir jaustųsi saugus.

Kalbų įvairovės kontekstas – kuriama tokia aplinka, kurioje vaikas gali atsiskleisti ir kurti savo individualų tapatumą. Tyrinėdami ir dalyvaudami bendruomenės kultūriniuose renginiuose perima pagrindinių Lietuvos valstybinių švenčių tradicijas, jas pritaiko ir puoselėja artimiausioje aplinkoje.

Žaismės kontekstas – palaikomi netikėti vaikų būdai suprasti, tyrinėti, improvizuoti.

14.3. JAUTRUS SOCIALINEI IR KULTŪRINEI ĮVAIROVEI		
Pasiekimų sritys	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>14.3.1. Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais</p> <p>Vertybinė nuostata.</p>	<p>1 žingsnis: Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusį, parodo prierašumą prie jo. Mimika, balsu, gestais inicijuoja bendravimą su suaugusiais ir vaikais. Parodo kuo domisi, reiškia emocijas ir nuostabą.</p>	<p>Pratinsis būti šalia draugų, pasitikėti suaugusiu.</p>

<p>Geranoriškai nusiteikęs bendrauti su suaugusiais ir bendraamžiais.</p> <p>Esminiai gebėjimai</p> <p>Pasitiki suaugusiais, ramiai jaučiasi šalia jų, įvairioje veikloje. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais. Natūraliai priima kitų skirtumus. Draugauja bent su vienu vaiku. Supranta savo veiksmų ir žodžių pasekmes sau ir kitiems žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.</p>	<p>2 žingsnis: Parodo prierašumą prie jo besirūpinančio suaugusiojo. Atskiria nepažįstamus žmones. Stebi ir mėgdžioja suaugusiojo veiksmus. Vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, prireikus kreipiasi į jį pagalbos. Stengiasi balsu, judesiais, šypsena geranoriškais veiksmais patraukti kitų vaikų dėmesį. mėgsta žaisti greta kito vaiko, stebi kaip šis mėgdžioja jo kalbėjimą, veiksmus, judesius, pats jį mėgdžioja.</p>	<p>Stengsis būti geranoriškas suaugusiam ir draugams. Reaguos į pastabas, nukreipimus. Žais imitacinius žaidimus mėgdžiodamas suaugusius ir draugus.</p>
	<p>3 žingsnis: Drąsiai išbando ką nors nauja. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra vaiku besirūpinantis suaugęs. Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. Ieško bendraminčių draugijos. Trumpam įsijungia į bendrą žaidimą, keičiasi žaislais su kitu vaiku. Pradeda atskirti, kuris žaislas yra jo, kuris kito vaiko, kuriuo naudojasi bendrai. Mėgdžioja, bet žaidime savaip pertvarko suaugusiojo veiksmus, žodžius ir intonaciją.</p>	<p>Dalinsis žaislais. Ką nors darys paeiliui arba keli vienu metu. Įsitrauks į bendro žaidimo epizodus. Pats susiras žaidimo draugą, pasirinks žaidimo vietą. Stebės į grupę atėjusius svečius.</p>
	<p>4 žingsnis: Lengvai atsiskiria nuo tėvų, rodo pasitikėjimą grupės suaugusiais, klausia, tariasi, guodžiasi. Įsitraukia į veiklą su nepažįstamais kai šalia yra mokytojas. Turi vieną ar kelis, kurių laiką nesikeičiančius žaidimo draugus. Įsitraukia į suaugusio pasiūlytas bendras veiklas, jas plėtoja. Geba žaisti atlikti bendrą veiklą poroje, kelių vaikų grupelėje. Siūlo ir priima idėjas, derina norus, veiksmus, sprendžia nesutarimus. Padedant suaugusiam palaikis savo eilės, dalinasi žaislais. Veikdamas kartu su kitais pastebi vieną, kitą savo ir kito vaiko, suaugusiojo išvaizdos, pomėgių, kalbos panašumą ar skirtumą ir skirtingais būdais tai parodo.</p>	<p>Mėgdžios kitus vaikus. Laikysis grupės tvarkos. Dalinsis žaislais. Palauks savo eilės. Palaikys draugystę. Įsitrauks į pasiūlytą veiklą. Klausys suaugusio patarimo. Stengsis suprasti kitus.</p>
	<p>5 žingsnis: Drąsiai bendrauja su nepažįstamais ar mažiau pažįstamais žmonėmis grupėje, salėje, kieme. Turi draugą ar kelis nuolatinis žaidimo partnerius. Sėkmingai įsitraukia į didesnės vaikų grupės veiklą, Tikrina suaugusio išsakytas leistino elgesio ribas. Tariasi, atsiklausia, derasi. Geranoriškai veikia su kitais vaikais drauge siekia to paties tikslo. Priima bendrus sprendimus, keičiasi, skolina, dalinasi priemonėmis ir žaislais. Noriai ką nors veikia su vaikais iš kitos socialinės, kalbinės, kultūrinės aplinkos. Pats ar kartu su kitais randa konflikto, nesutarimo būdus arba prašo suaugusiojo pagalbos. Veikdamas su kitais pastebi, pasako keletą savo, kitų vaikų ar suaugusio asmeninių savybių, panašumų ar skirtumų. Stengiasi atlikti nedidelius įsipareigojimus grupei dėl kurių susitariama. Stengiasi elgtis vadovaudamasis įgytu supratimu apie kitų teises ir pareigas grupėje.</p>	<p>Sėkmingai įsitrauks į didesnes vaikų grupės veiklas. Spręs konfliktus, nesutarimus. Prašys suaugusiojo pagalbos. Sieks to paties tikslo su kitais. Užsiims veikla, turinčią vaiko patirtį apie žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. Atliks nedidelius įsipareigojimus.</p>
	<p>6 žingsnis: Stengiasi geranoriškai, mandagiai pagarbiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais vaikais ir suaugusiais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Supranta koks elgesys yra priimtinas ir nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą</p>	<p>Dalyvaus veikloje skatinančioje bendradarbiavimą. Aiškinsis kas yra gerai ir kas blogai. Kalbės apie draugus ir draugystę. Tinkamai elgsis su vaikais ir suaugusiais. Geranoriškai bendraus. Kurs elgesio</p>

	<p>bendrauti, susikalbėti su kitais. Kasdieninėse situacijose tinkamu būdu bando išsakyti priešingą nei kito vaiko ar suaugusio nuomonę, tariasi, aiškinasi. Padedą, tarpininkauja kitiems vaikams sprendžiant tarpusavio nesutarimus. Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, natūraliai juos priima. Parodo pagarbą ir supratimą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. Supranta, kad būdamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems, visai grupei.</p>	<p>taisykles. Išsakys savo nuomonę, neįžeisdamas kitų. Aiškins bendravimo su nepažįstamais taisykles, kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje.</p>
<p>14.3.2. Aplinkos pažinimas</p> <p>Vertybinė nuostata. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors naują.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydama žaidimuose ir kitose veiklose.</p>	<p>1 žingsnis: Veido išraiška, mimika, gestais, garsais reaguoja į artimiausioje aplinkoje esančius daiktus. Atkreipia dėmesį į artimiausioje aplinkoje esančius gyvosios gamtos objektus. Emocijomis reaguoja į gamtos objektus ir žmogaus sukurtus daiktus bei reiškinius (garsus, vaizdus, skonus).</p> <p>2 žingsnis: Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi namų ir grupės aplinkoje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos žmones, jų veiksmus, aplinkoje esančius daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių buitinių (šukos, šaukštas) ir kultūrinių (būgnai, knyga) daiktų paskirtį ir jais naudojami. Pažįsta ir pavadina („sava kalba“, garsažodžius ar tiksliu pavadinimu) kai kuriuos gyvūnus, augalus, jų atvaizdus ir gamtos reiškinius (lietus, vėjas). Parodo patinkančią gyvūną, kultūrinės aplinkos daiktą.</p> <p>3 žingsnis: Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai išitraukdamas į kasdieninius, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslus jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus. Atpažįsta rečiau pasitaikančius gamtos reiškinius (vaivorykštė, perkūnija). Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais.</p> <p>4 žingsnis: Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus ir vietas, pastebi jų pasikeitimus. Pasako miesto (kaimo), kuriame gyvena, pavadinimą. Išitraukia į veiklas, puoselėjančias šeimos ir liaudies tradicijas. Įvardija paros dalis, sieja jas su savo gyvenimo ritmu. Atpažįsta ir pavadina kelis dažniausiai stebėtus gyvūnus, augalus, grybus, negyvosios gamtos objektus (upė, akmuo), reiškinius (pūga, saulėlydis), nusako akivaizdžius jų požymius. Pasako metų laikų pavadinimus, samprotauja, kas būdinga metų laikams. Bando rūšiuoti atliekas, tausoti medžiagas, išteklius (išjungia šviesą, užsuka vandenį, taupo popierius).</p> <p>5 žingsnis: Pristato savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Įvardina kelis žinomus objektus ir</p>	<p>Apžiūrinės naują aplinką. Tyrinės įvairius daiktus juos griebdami, liesdami, mesdami, kišdami į burną, kramtydami. Bandys pasiekti, paimti, paliesti, paragauti, pauostyti, pajudinti, sudėti vienas prie (ant) kito žaislus ar kitus daiktus.</p> <p>Pamėgdžiodamas suaugusiuosius bandys patys plautis rankas, šukuotis, valgyti su įrankiais, valyti dantis, šluostyti stalą, pašerti naminių gyvūnų, palaistyti augalą ir pan.</p> <p>Aktyviai ieškos naujų veikimo su daiktais ir veiklos būdų. Atkreips dėmesį į nematytus daiktus, klausinės, kaip vadinasi, kas tai yra, ar galima pasiimti ir pan. Įvardins ir parodys pagrindines žmogaus kūno dalis. Atpažins keletą vaisių ir daržovių. Pažins kai kuriuos naminius gyvūnus ir paukščius. Stebės gamtos reiškinius: vėją, saulę, debesis, lietų, sniegą. Pasakys, kai šalta ar šilta.</p> <p>Sudaroma galimybė vaikams pažinti socialinę aplinką stebint artimiausius objektus, statinius. Vartys knygas, žiūrės nuotraukas apie gimtąjį miestą. Kuriamos edukacinės aplinkos su pasirenkamomis kūrybinėmis priemonėmis skatinančiomis vaikų kūrybinę saviraišką. Įtraukiami tėvai į ugdymojo proceso organizavimą..</p> <p>Organizuojamos išvykos į gamtą, muziejus, teatrą, tėvų darbovietes ir</p>

	<p>vietas, gatvę, kurioje gyvena, kurioje yra jo ugdymo įstaiga. Iš savo grupės gali savarankiškai nueiti į kitas ugdymo įstaigos erdves (salę, logopedo kab.). Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį: pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj; sudėlioja dienos ar ilgesnio laikotarpio įvykius chronologine seka. Atpažįsta ir pavadina ne tik vietinius, bet ir kai kuriuos tolimųjų kraštų augalus ir gyvūnus, susipažįsta su jų gyvenimo būdu ir buveinėmis. Paaiškina, kaip daržoves, vaisius ir kitas gamtos gėrybes vartoti maistui. Prižiūrėdamas augalus stebi jų pokyčius. Supranta, kad jo elgesys gali paveikti gamtinę ir kultūrinę aplinką.</p>	<p>pan. Dalyvaus edukacinėse išvykose pažins gimtojo miesto įžymias vietas. Susipažins su gatvių pavadinimų gausa ir išsidėstymu. Lankysis įvairiose ugdymo įstaigos erdvėse (kitose grupėse, kabinetuose, virtuvėje ir t.t.)</p>
	<p>6 žingsnis: Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas, pasakoja, ką dirba aptariamų profesijų atstovai, kokias jų sukurtų daiktų ir paslaugų vertę. Samprotauja apie tai, kaip žmonės gyveno, ką dirbo seniau, kokie daiktai buvo naudojami, kaip jie pasikeitė, kaip atrodo dabar. Dalinasi savo žiniomis apie tai, kur gyvena ir kuo minta gyvūnai, kur kokie augalai, grybai auga, kokių sąlygų jiems reikia. Išvelgia, kaip keičiasi kai kurių gyvūnų ir augalų gyvenimas skirtingais metų laikais. Pradedama suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.</p>	<p>Organizuojamos netolimas išvykos, pagal galimybes kelias pėsčiomis ir autobusais. Naudosis vaizdo įrašais apie Lietuvoje švenčiamas tradicines šventes. dalyvauja pasiruošimo joms procesuose. Lankysis tėvų darbovietėse, kitas įstaigas. Suteikia informacijos apie suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką, kokių savybių žmogui reikia darbe.</p>

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Vaikų įsitraukimą į ugdomąsias veiklas skatina mokytojo jautrus ir pastovus emocinis ryšys su vaiku, bendravimas ir veikla kaip elgesio modelis vaikui, vaikams aktualus turinys ir veiklos, padedančios pažinti ir suprasti save, suvokti savo ryšius su kitais ir vietą tarp kitų žmonių; žaismė ir autentišką patyrimą lydinti pozityvios emocijos – pasitikėjimas, didžiavimasis savimi išmokus valdyti savo elgesį, užmegzti draugystes, geriau suprasti žmones ir bendruomenę; bendravimo ir bendradarbiavimo galimybės, dialogiškas ugdymo(si) procesas, padedantis palaikyti pastovų emocinį ryšį ir kurti naujas sąveikas, motyvuojantis dalintis patirtimi, palaikyti vieniems kitų idėjas, vienam iš kito mokytis įvairių socialinės sąveikos, pažinimo ir kūrybos būdų. Kiekvieno vaiko įsitraukimą pagal jo galias padidina galimybė pačiam rinktis mokytojo pasiūlytus skirtingus būdus pažinti, veikti, išreikšti, kai domimasi tais pačiais asmeniniais, socialiniais ar kultūriniais reiškiniais.

Universalaus dizaino mokymuisi kontekstas - ugdymo aplinka žadina vaikų emocijas, pagauna dėmesį, panardina į prasmingą vyksmą. Galėdami rinktis alternatyvius tyrinėjimo, pažinimo ir dalyvavimo būdus, vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų. Galimybė pasirinkti veiklas ir priemones, siekiant numatyto rezultato, skatina turėti savo ketinimą, idėjų, sumanymų, jų kryptingai ieškoti ir pamažu suprasti savo žaidimo ar mokymosi būdus.

Kalbų įvairovės kontekstas – kuriama tokia aplinka, kurioje vaikas gali atsiskleisti ir kurti savo individualų tapatumą. Tyrinėdami ir dalyvaudami bendruomenės kultūriniuose renginiuose perima pagrindinių Lietuvos valstybinių švenčių tradicijas, jas pritaiko ir puoselėja artimiausioje aplinkoje.

Žaismės kontekstas – palaikomi netikėti vaikų būdai suprasti, tyrinėti, improvizuoti.

14.4. LANKSČIAI MAŠTANTIS		
Pasiekimų sritys	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>14.4.1. Aplinkos pažinimas</p> <p>Vertybinių nuostata. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors naują.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydama žaidimuose ir kitose veiklose.</p>	<p>1 žingsnis: Veido išraiška, mimika, gestais, garsais reaguoja į artimiausioje aplinkoje esančius daiktus. Atkreipia dėmesį į artimiausioje aplinkoje esančius gyvosios gamtos objektus. Emocijomis reaguoja į gamtos objektus ir žmogaus sukurtus daiktus bei reiškinius (garsus, vaizdus, skonus).</p>	<p>Kartos spontaniškai pasiektą rezultatą. Manipuliuos spalvotais žaislais, kontrastingo dizaino daiktais. Skirs artimus žmones, rodys jiems prierašumą. Matys save, savo atvaizdą veidrodyje. Atpažins savo žaislus, daiktus.</p>
	<p>2 žingsnis: Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi namų ir grupės aplinkoje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos žmones, jų veiksmus, aplinkoje esančius daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių buitinių (šukos, šaukštas) ir kultūrinių (būgnai, knyga) daiktų paskirtį ir jais naudojami. Pažįsta ir pavadina („sava kalba“, garsažodžius ar tiksliai pavadinimu) kai kuriuos gyvūnus, augalus, jų atvaizdus ir gamtos reiškinius (lietus, vėjas). Parodo patinkantį gyvūną, kultūrinės aplinkos daiktą.</p>	<p>Taisyklingai pavadins kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Klausys pasakų, išmoks garsažodžių, kuriais šaukiama gyvūnai. Tyrinės, kaip dviejų ir trijų dimensijų daiktai tinka vienas prie kito, pvz., dėlionės, kaladėlės.</p>
	<p>3 žingsnis: Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praecityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdieninius, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslus jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus. Atpažįsta rečiau pasitaikančius gamtos reiškinius (vaivorykštė, perkūnija). Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais.</p>	<p>Džiaugsis pamatę savo pažįstamą aplinką (darželį, namą, kuriame gyvena), orientuosis darželyje. Vardins savo šeimos narius, pasakys savo vardą, parodys ir pasakys, kiek turi metų. Atpažins ir reaguos į netolimoje praecityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdienius, rutininius įvykius ir veiklas, parodys, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai).</p>
	<p>4 žingsnis: Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus ir vietas, pastebi jų pasikeitimus. Pasako miesto (kaimo), kuriame gyvena, pavadinimą.</p>	<p>Stebės augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų aplinkoje. Bus skatinami kalbėti apie stebimų gyvūnų ir</p>

	<p>Įsitraukia į veiklas, puoselėjančias šeimos ir liaudies tradicijas. Įvardija paros dalis, sieja jas su savo gyvenimo ritmu. Atpažįsta ir pavadina kelis dažniausiai stebėtus gyvūnus, augalus, grybus, negyvosios gamtos objektus (upė, akmuo), reiškinius (pūga, saulėlydis), nusako akivaizdžius jų požymius. Pasako metų laikų pavadinimus, samprotauja, kas būdinga metų laikams. Bando rūšiuoti atliekas, tausoti medžiagas, išteklius (išjungia šviesą, užsuka vandenį, taupo popierių).</p>	<p>augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti. Organizuojamos išvykos į gamtą. Stebės orus, metų laikus ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Skatins vaikus sekti paros, metų ciklą. Supažins su atliekų panaudojimo galimybėmis. Bus pasiūlyta daryti įvairius darbelius iš jų. Skatinamas vaikų kūrybiškumas.</p>
	<p>5 žingsnis: Pristato savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Įvardina kelis žinomus objektus ir vietas, gatvę, kurioje gyvena, kurioje yra jo ugdymo įstaiga. Iš savo grupės gali savarankiškai nueiti į kitas ugdymo įstaigos erdves (salę, logopedo kab.). Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį: pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj; sudėlioja dienos ar ilgesnio laikotarpio įvykius chronologine seka. Atpažįsta ir pavadina ne tik vietinius, bet ir kai kuriuos tolimųjų kraštų augalus ir gyvūnus, susipažįsta su jų gyvenimo būdu ir buveinėmis. Paaiškina, kaip daržoves, vaisius ir kitas gamtos gėrybes vartoti maistui. Prižiūrėdamas augalus stebi jų pokyčius. Supranta, kad jo elgesys gali paveikti gamtinę ir kultūrinę aplinką.</p>	<p>Įvairiais būdais tyrinės kurs savo asmeninę gyvenimo ir augimo istoriją. Naudojant vaizdines priemones (korteles, plakatus) aiškina dienos ir nakties kaitą, jos įtaką žmogaus gyvenimo ciklui. Žiūrės filmus, paveikslėlius, knygas, nuotraukas apie gamtą, gyvūnus, augalus. Kalbės apie stebimų gyvūnų ir augalų dalis, išvaizdą, apie tai ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti, ragaus daržoves, vaisius, uogas, aiškina kaip jos vartojamos maistui. Stebės, kas ir kaip vyksta gamtoje.</p>
	<p>6 žingsnis: Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas, pasakoja, ką dirba aptariamų profesijų atstovai, kokia jų sukuriama daiktų ir paslaugų vertė. Samprotauja apie tai, kaip žmonės gyveno, ką dirbo seniau, kokie daiktai buvo naudojami, kaip jie pasikeitė, kaip atrodo dabar. Dalinasi savo žiniomis apie tai, kur gyvena ir kuo minta gyvūnai, kur kokie augalai, grybai auga, kokių sąlygų jiems reikia. Įžvelgia, kaip keičiasi kai kurių gyvūnų ir augalų gyvenimas skirtingais metų laikais. Pradedama suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.</p>	<p>Tyrinės žemėlapi, parodys sostinę, pažins Lietuvos vėliavą ir herbą. Drauge su mokytoju vaikas aiškina, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. Lygins praeities ir dabarties daiktus, komentuos jų išvaizdą, paskirtį, kaip veikia, iš ko pagaminti. Tyrinės ir išbandys senovinius daiktus. Aiškina, kaip gyvena augalai ir gyvūnai – dieną ir naktį, skirtingais metų laikais, kokie pasikeitimai vyksta jų gyvenime. Stebės orus, metų laikus ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Ieškos informacijos apie dangaus kūnus, aiškina, kaip dangaus kūnai veikia augalus, gyvūnus ir žmones.</p>
<p>14.4.2. Matematinis mąstymas</p> <p>Vertybinių nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais</p> <p>Esminiai gebėjimai. Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti</p>	<p>1 žingsnis: Sugriebia daiktą, jį meta (paleidžia), siekia kito daikto, naudoja kūno kalbą (gestus, mimiką) parodydamas, kad supranta, ką reiškia „yra“ („nėra“), „dar“, „taip“ („ne“). Stebi įvairius objektus, deda vieną daiktą ant kito. Susidomi, matydamas forma, dydžiu ar spalva išsiskiriantį daiktą. Emocingai reaguoja į pasikartojančius garsus, judesius.</p>	<p>Vaiki stebės ir įsitrauks į situacijas, kuriose minimi skaičiai, skaičiuojama (eilėraščiai, dainelės, judrūs žaidimai, išvykos, stalo žaidimai). Žais su didelėmis, minkštomis kaladėlėmis, indų ir dėžučių bokštais, įvairių formų daiktais (apvalus riedas, kamuolukas, su vandeniu, tekstūrinėmis medžiagomis. Žais su garsą leidžiančiais žaislais, ritmiškai plos rankas, atkartos judesius.</p>
	<p>2 žingsnis: Supranta, kad</p>	<p>Daiktus rūšiuos pagal kiekį</p>

<p>pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį</p>	<p>žodžiai „vienas“, „du“, „trys“ siejami su atitinkamu daiktų kiekiu. Į klausimą „Kiek..?“ atsako „vienas“, „du“ arba „mažai“, didesni nei dviejų daiktų kiekį įvardija žodžiu „daug“. Mažesnius objektus įdeda į didesnius, surikiuoja du tris daiktus pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. Daugeliu atvejų suranda tokios pačios formos, dydžio ar spalvos objektą, supranta, ką reiškia „toks pat“, „kitoks“. Supranta bent keturis žodžius, kuriais mokytojas apibūdina paties vaiko ar objekto judėjimą erdvėje (pvz., įeiti (išeiti), pažiūrėti į viršų (žemyn), įdėti (išimti) ir pan.)</p>	<p>(paprastai paimti kaladėlių, pupelių ar rutuliukų, paims vieną du ar tris), žais žaidimą „kas daugiau?“; rodydys pirštais skaičius ir kartu su mokytoja juos įvardins. Įvairių ilgių ar stambumo tris daiktus (pagaliukus, akmenukus, šiaudelius) sudėlios nuo mažiausio iki didžiausio. Vaikas nuspėjamai reaguos į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (įjungus žaislas pradeda judėti).</p>
	<p>3 žingsnis: Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, atpažįsta ir susieja įvairias „matomų skaičių“ išraiškas (rankos pirštai, taškai, brūkšneliai), paduoda tiek daiktų, kiek prašoma. Supranta, ką reiškia būti pirmam, antram. Palygina du daiktus, besiskiriančius tik ilgiu, mase ar tūriu, veikdamas (suartindamas, pakilnodamas, pilstydamas vandenį ar smėlį). Parodo, kuris iš dviejų daiktų yra ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, pilnas – tuščias ir pan. Surikiuoja kelių objektų rinkinį pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. Tapatina, atrenka kelis daiktus (jų vaizdus) pagal spalvą, formą, dydį. Kopijuoja dviejų elementų sekas (vaizdines, garsines, judesio).</p>	<p>Vaikas atras, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, skaičiuojant naudos tą pačią žodžių seką, įvertins daiktų rinkinio kiekį iki penkių. Daiktų ilgį (plotį, aukštį) palygins, sugretindamas, o mases palygins daiktus kilnodamas. Kalbinamas suaugusiojo, vaikas reaguos į daiktų formą, spalvą ir apie daiktus sakys „toks pat“, „panašus“, „skiriasi“, „kitoks“. Atras, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti. Atkartos dviejų skirtingų paveikslėlių arba kortelių seką, dviejų garsų, žodžių, judesio sekas pagal pavyzdį. Kurs ornamentus, papuoš kiaušinius, tautines juostas.</p>
	<p>4 žingsnis: Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, 4, 5, atpažįsta atitinkamus skaitmenis. Skaičiuoja daiktus, jų kiekį susieja su skaičiumi. Žymi, skaičiuoja stebimus objektus, padedamas mokytojo radinius pateikia grafine išraiška (lentele, piktograma). Palygindamas kiekius, taiko atitikimo arba nuoseklaus skaičiavimo strategijas, supranta, ką reiškia „vienu daugiau“ („mažiau“), „tiek pat“ („lygu“). Atrenka vienodo ilgio, aukščio, pločio, tūrio daiktus. Dažniausiai taiko tiesioginį palyginimą. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti aukštesniojo laipsnio būdvardžius (ilgesnis, trumpesnis ir pan.). Parodo, kurie artimoje aplinkoje esantys daiktai savo forma primena skritulį, kvadratą, rutulį ar kubą. Pagal vieną savybę (požymį) klasifikuoja ir rūšiuoja dviem požymiais besiskiriančių objektų rinkinius. Kasdienėse veiklose pradeda vartoti žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Nupiešia paprastą planą, kuriame atvaizduoja 2–3 matomus daiktus. Atpažįsta dviejų pasikartojančių elementų seką, ją nukopijuoja, pratęsia 1–2 elementais iš bet kurios pusės.</p>	<p>Vaikas natūraliai įgus įvertinti daiktų rinkinio kiekį iki 5-ių, neskaičiuodamas daiktų („matomi“ skaičiai). Dienotvarkėje klijuos numatomų įvykių paveikslėlius, atrinks reikalingus ingredientus maistui ruošti, ištrauks į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičius pridedant po vieną pasitelskus daiktus, piešinius, rankų pirštus. Ištrauks į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti, spės kuriame inde telpa daugiau vandens, o spėjimą patikrins vandenį perpildami iš vieno indo į kitą. Atras, kiek daug erdvinės informacijos yra aplink: panašumo, elementų išdėstymo, atsikartojimo, formos bendrumo. Naudos žaidimų su orientaciniais ženklais, pieš paprastą planą iš savo aplinkos (stalas, kėdė, knygos), paskatinti mokytojo atsižvelgti į tai kur daiktai yra padėti. Žais su kortelėmis ar žaislais, kad sukurtų pasikartojančių elementų sekas.</p>
	<p>5 žingsnis: Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 9, juos parašo skaitmenimis, susieja su daiktų skaičiumi. Palygina rinkinių iki 5 daiktų kiekviename kiekius, atlieka sudėties ir atimties</p>	<p>Vaikas rašys skaičius ant smėlio dėžės, lentos ar popieriaus, lavins rašymo įgūdžius. Dalyvaudamas žaismingose neformaliose,</p>

	<p>veiksmus 5-ių ribose, 4 ar 5 daiktų rinkinį išskaido į dvi grupes daugiau nei vienu būdu (0 ir 4, 1 ir 3 ar 2 ir 2). Kai dydžių negalima palyginti tiesiogiai, pasitelkia trečią daiktą (sutartinį matą). Kelių dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti aukštesniojo ir aukščiausiojo laipsnio būdvardžius (ilgesnis, ilgiausias ir pan.). Nematuodamas gali pasakyti, kuris iš dviejų pažįstamų objektų sunkesnis, aukštesnis. Atpažįsta skritulį, kvadratą, trikampį, kubą, rutulį, bando šias figūras apibūdinti, palyginti. Susieja trimatę figūrą su jos atvaizdu plokštumoje. Popieriaus lape atvaizduoja kelių matomų daiktų išdėstymą, apibūdina jų vietą, padėtį vienas kito atžvilgiu. Juda žodžiu nusakyta ar rodyklėmis pažymėta kryptimi. Atranda dviejų pasikartojančių elementų grupę sekoje, sukuria tokio paties modelio seką iš kitų elementų.</p>	<p>kūrybinėse veiklose, apibūdins objektų kiekį grupėje (-ėse) kaip pakankamą / per didelį / per mažą tikslui pasiekti ar užduočiai atlikti (pavyzdžiui, dalintis sausainiais, sudaryti komandas). Žais skaičiavimo žaidimus „Kiek obuolių liks, jeigu paimsiu du iš penkių?“, naudos skaitmeninius įrankius. Eksperimentuos su veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais, stebės ir tyrinės dvimačių ir trimatinių geometrinių objektų atvaizdus. Naudos rodyklėmis pažymėtas korteles ar piešinius, tai sustiprins supratimą apie erdvinius nurodymus. Susipažins su sekų AB, BA, ABC, AAB, ABB, ABA modeliais.</p>
	<p>6 žingsnis: Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10, juos parašo skaitmenimis. Paduoda tikslų daiktų skaičių, kai jų yra daugiau nei 5; pasako, kiek jų yra daugiau už 5 ir kelių trūksta iki 10. Atlieka sudėties ir atimties veiksmus 7-ių ribose. Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojami grafiniais jų vaizdais sprendamas problemas. Kalbėdamas apie ateities įvykius, pradeda vartoti žodžius: būtina, tikrai įvyks; gali būti, įmanoma, kad įvyks; taip negali būti, niekada neįvyks. Palygina du tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių nedideliu jų skirtumui apibūdinti (šiek tiek didesnis, truputį ilgesnis, beveik vienodi, panašaus aukščio ir pan.). Apibūdindamas aplinkos objektus, vartoja bent penkis dvimačių ir trimatinių figūrų pavadinimus (skritulys, kvadratas, trikampis, kubas, rutulys). Žinomas figūras pavadina taisyklingai, nepriklausomai nuo jų padėties ar dydžio. Atrenka figūrai sukompnuoti reikalingas detales ir jas tinkamai sudėlioja. Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai. Išgirdęs ar pamatęs judėjimo su krypties pakeitimu planą, jį iš atminties įvykdo, atkuria, geba pasakyti ir bando pavaizduoti, kaip reikėtų sugrįžti (judėti atbuline tvarka). Nukopijuoja, pratėsia, sukuria seką iš dviejų pasikartojančių elementų.</p>	<p>Įsitrauks į mokytojo inicijuotus žaidimus, kuriuose skaičiuojama į priekį ir atgal (10-os ribose), pradėdama skaičiuoti nuo bet kurio skaičiaus (10-ies ribose). Įsitrauks į žaidimus, kurių baigties iš anksto nuspėti neįmanoma. Tiks žaidimai su suktuku, metamu kauliuku, loterijos bilietais, kuriuos žaidžiant nebūtinai laimima. Kalboje vartos vis daugiau tokių žodžių, kaip antai: „gali įvykti – gali neįvykti“, „kažin ar įvyks“, „didelė tikimybė – maža tikimybė, kad įvyks“. Pprieš minėtas figūras ant popieriaus, smėlio dėžėje, kreidele ant plytelių, o erdvines figūras – pasinaudodami konstruktoriais. Kurs ornamentus, papuoš kiaušinius, tautines juostas. Atliks trumpą veiksmų seką „pasukite į kairę, ženkite du žingsnius į priekį, pasukite dešinėn“. Atlikęs tą seką, atkartos atbuline tvarka.</p>
<p>14.4.3. Skaitmeninis sumanumas</p> <p>Vertybinių nuostata. Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.</p> <p>Esminiai gebėjimai Gebą pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti</p>	<p>1 žingsnis: Stebi išmaniųjų žaislų judėjimą, siekia jų rankomis, klausosi jų skleidžiamų garsų.</p> <p>2 žingsnis: Susidomi grupėje esančiais išmaniaisiais žaislais be ekranų, spaudu, liečia, purto ir kt. siekdamas efekto.</p>	<p>Vaikas žais su interaktyviais, garsą ir šviesą skleidžiančiais žaislais, sieks pakabintų ar judančių žaislų, klausysis jų garsų.. Stebės išmaniųjų žaislų veikimą. Sieks juos paliesti rankomis.</p> <p>Klausysis skleidžiamų garsų. Reaguos į šviesas ir judesius.</p> <p>Tyrinės išmaniuosius žaislus grupėje. Spaus ir lies skirtingas žaislų dalis. Purtyt žaislus, tikėdamasis atsako. Bendradarbiaus su kitais vaikais tyrinėdamas. Stebės kitų vaikų veiklą</p>

<p>elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.</p>	<p>3 žingsnis: Žaidžia darželio aplinkoje su esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jo paleidimo ir veikimo funkcijas. Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais atlieka vieni kitų sakomus nurodymus, komandas. Pradedama laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.</p>	<p>ir mėgins pakartoti jų veiksmus.</p> <p>Vaikas žais su valdomais išmaniaisiais daiktais, žaislais – stumdys, suks, valdys kryptį (paspaus mygtuką, perjungs režimą ar paleis robotuką). Bandys jungti funkcijas ir stebės rezultatus. Imituos kitų vaikų veiksmus ir kurs žaidimų scenarijus. Su suaugusiuoju aptars išmaniųjų žaislų saugaus naudojimo taisykles.</p>
	<p>4 žingsnis: Naudoja skaitmenines priemones paprastiems vaizdams ir garsams kurti bei perteikti. Pradedama naudoti paprastas programėles, atlieka simboliškai žymimas komandas.</p>	<p>Vaikai fotografuos aplinką ar draugus, įrašys garsus ar kalbą. Naudos planšetėse ar kompiuteriuose esančias programas kūrybai. Vartys interaktyvias skaitmenines knygas ar paveikslėlius.</p>
	<p>5 žingsnis: Naudoja įvairias technologijas skaitmeniniam turiniui kurti, dėlioja simbolius ir objektus. Naudoja įvairias technologijas (fotografavimui, piešimui, garso įrašymui) skaitmeniniam turiniui kurti.</p>	<p>Vaikas naudos paprastas programėles - paspaus paveikslėlius ar simbolius, kad kažkas įvyktų. Sudėlios veiksmus eilėje ir stebės rezultata. Bandys atlikti užduotis pagal pavyzdį arba kurti savo. Vaikas naudosis skirtingomis priemonėmis - pieš, dėlios paveikslėlius, garsus ar žodžius ekrane. Kurs savo kūrinį ir bandys pakeisti ar papildyti jį. Naudos planšetę ar kompiuterį kūrybai. Paaiškins naudojimosi taisykles kitiems. Vaikai pieš skaitmeninėse programose, kurs garso ar vaizdo įrašus.</p>
	<p>6 žingsnis: Programavimo aplinkose kuria ir vykdo paprastas komandų sekas, supranta, kaip veikia įrenginiai. Kuria ir dalinasi skaitmeniniu turiniu. Įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi vaiko gebėjimus atitinkančias skaitmenines priemones (fotografavimo, piešimo, nuotraukų apdorojimo, garso įrašymo), skirtingus turinio tipus 9 vaizdą, judantį vaizdą, garsą, tekstą). Domisi kitų ir dalinasi savo sukurtu.</p>	<p>Vykdydys komandas - dėlios, vilks ar spaus simbolius ekrane. Žaisdami, konstruodami, bandys sudėlioti veiksmų sekas, kurias atliks skaitmeniniai objektai (robotukai), vaikai nurodys, kuo skiriasi rezultatai, kai komandas atlieka žmogus ir robotas. Vaikas sudėlios paprastas komandas, kad robotukas judėtų., bandys keisti veiksmų eilę ir žiūrės, kas pasikeis. Supras, kaip veikia daiktai, ir naudosis jais žaisdamas ar tyrinėdamas. Vaikas kurs savo idėjas naudodamas dvi skaitmenines priemones - pieš, fotografuos, įrašys garsą ar judantį vaizdą. Domėsis ką sukūrė kiti, ir dalinsis savo darbais.</p>

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai ir būdai

Pedagogo vaidmuo ugdymo(si) veikloje apima kontekstų, kurie žadina vaikų prigimtinių smalsumą gyvosios gamtos objektams, įdomiems, nematytiems daiktams, robotukams per žaidimus, eksperimentus, praktinius iššūkius.

Pedagogas ugdo vaikų bendradarbiavimo įgūdžius, moko tolerancijos kitos išvaizdos, gebėjimų žmonėms, kuria daiktinę aplinką, parūpina priemonių vaikų vaidmenų žaidimams, kartu su vaikais skaito literatūros kūrinius apie žmonių poelgius ir skirtumus. Mokytojas organizuoja veiklą, kurioje dalyvaudami vaikai įgyja supratimą apie ilgio, tūrio, masės matavimo priemones. Formuojamas ir plečiamas vaiko žodynas, reikalingas dalinantis idėjomis apie daiktų dydžių santykius („šiek tiek didesnis“, „truputį mažesnis“, „didžiausias“, „mažiausias“ ir kt.). Mokytojas stengiasi sužadinti vaiko smalsumą įvairiomis kūrybinėmis užduotimis, įtaigiu pasakojimu, pasitelkdamas skaitmeninį turinį. Ugdymo(si) turinio pajavairinimui naudoja išmaniąsias bitutes ir planšetes. Moko atsakingai naudotis skaitmeninėmis technologijomis.

Mokymo strategijos apima personalizuotą ir savarankišką mokymąsi, dialogą tarp pedagogo ir vaiko, judrią bei tyrinėjamąją veiklą, kūrybinius užsiėmimus ir refleksiją. Šie metodai leidžia vaikams gilinti žinias, lavinti gebėjimus ir per pojūčius pažinti bei suprasti aplinkinį pasaulį.

Universalaus dizaino mokymuisi kontekstas – tai lanksti, visiems vaikams prieinama ugdymo(si) aplinka ir veiksmingas procesas, kuriame, nepriklausomai nuo amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių, sveikatos skirtumų, visiems vaikams sudaromos sąlygos žaisti, patirti ir ugdytis.

Žaismės konteksto paskirtis – palaikyti kasdienių veiklų žaismingumą, kuriant džiaugsmo bei nuostabos tyrinėjant, išbandant, eksperimentuojant, dalinantis potyrius. Kontekstas atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą, skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, kalba, vaizduote, mintimis.

Realijų ir virtualių aplinkų konteksto paskirtis – papildyti ir praplėsti realybės kontekstus alternatyviomis skaitmeninėmis galimybėmis patirti ir pažinti, plėtoti vaikų skaitmeninį sumanumą, informatinį mąstymą. Kuriami realios ir virtualios aplinkos sąveikomis grindžiami kontekstai, aplinkas saikingai ir saugiai papildant skaitmeninėmis priemonėmis bei įranga, prioritetą teikiant patirtiniam realių objektų ir reiškinių tyrinėjimui, kūrybiškumui, socialinėms sąveikoms. Vaikų savivaldį mokymąsi skatinančios skaitmeninės priemonės, įvairiomis vaizdo ir garso įvesties bei išvesties įrangą turinčiomis technologijomis kuriamos galimybės vaikams realioje aplinkoje pamatyti plika akimi nematomus procesus ar reiškinius, perkelti realios aplinkos objektus į skaitmeninę erdvę, tyrinėti taisyklių ir laisvės veikti ribas, spręsti problemas, įveikti iššūkius.

14.5. KOMUNIKABILUS		
Pasiekimų sritys	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>14.5.1. Kalbų supratimas</p> <p>Vertybinių nuostata. Domisi žodiniiais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausti ir suprasti kitą.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.</p>	<p>1 žingsnis: Reaguoja į žodinių ir nežodinių bendravimą, dalyvauja abipusėje sąveikoje: palaiko akių kontaktą, akimis ieško garsų šaltinio, trumpam sutelkia dėmesį, šypsosi, keičiasi veido išraiškomis ir garsais, emocijomis reaguoja į skirtingas intonacijas. Atpažįsta ir reaguoja į aplinkoje pasikartojančius garsus, ritmus, judesius, vaizdus. Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą), jas liečia, deda į burną, vartinėja, žiūrinėja, emocingai reaguoja į pažįstamus žmonių, gyvūnų ar daiktų paveikslėlius. Reaguoja į pasikartojančią muzikinių kūrinių ritmą, žaidinimus.</p>	<p>Atkreips dėmesį į kalbėjimą, plėtos aktyvų ir pasyvų žodyną, girdės bei klausysis suaugusiojo kalbos, reaguos į ją (balso toną, intonaciją). Ugdysis foneminę klausą ir fonologinį suvokimą. Mokysis klausytis bei sutelkti dėmesį žaisdami įvairius garsų žaidimus (išgirsti ir pakartoti, surasti garsą skleidžiantį objektą, nustatyti garso sklidimo kryptį ir pan.). Gebės suprasti girdimą informaciją (skaitomas pasakas, tekstus, daineles, ritmines melodijas). Domėsis knygelėmis, jose esančiomis iliustracijomis, atpažins (parodys, bandys įvardinti) jose vaizduojamus artimos aplinkos daiktus, objektus. Atkreips dėmesį į grupėje esančius simbolius, grupės taisykles bei bandys jų laikytis.</p>
	<p>2 žingsnis: Klausosi ir mimika, gestais, kalba reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą, supranta ir reaguoja į artimiausios aplinkos daiktų pavadinimus, paprašytas atlieka jam žinomą veiksmą; supranta 2–3 žodžių vientisinius sakinius ir klausimus; po kelių pakartojimų įsidėmi paprastus naujus žodžius. Reaguoja į žodžių skambesį ir pasikartojamumą, kontrastingus garsus, spalvas, formas, dydžius, judesius. Pradeda atpažinti mėgstamas knygeles, nori, kad jas paskaitytų; pats varto ir žiūrinėja knygeles, parodo suaugusiojo įvardytus objektus paveikslėliuose; stebi rašančiuosius, bando palikti ženklus popieriuje, smėlyje. Supranta girdimus nesudėtingus trumpus tekstus: įsitraukia į žaidimus, kartoja dainelių, skanduočių skiemenis, žodžius, emocijomis ir judesiais atliepia eilėraščio tekstą ir pasakojimą.</p>	<p>Gebės klausytis ir atitinkamai reaguos į suaugusiojo, kitų vaikų kalbėjimą, kalbinimą, prašymus, atliks nesudėtingas instrukcijas. Plėtos nežodinės kalbos suvokimą ir aktyviai įsitrauks į siūlomą veiklą, kai suaugusiojo kalbą lydės kūno kalba (žvilgsnis, šypsena, gestai, palietimas, apkabinimas). Dalyvaus paprastuose skiemenų ar žodžių žaidimuose, pakartojimuose, atitinkamai sureaguos mimika. Vaikai ugdysis foneminį suvokimą, mokysis sutelkti dėmesį, klausytis, žais inicijuojamus garsų, žodžių žaidimus. Ugdysis vaizdinės informacijos suvokimą, dalyvaudami veiklose, kuriose bus naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžio priemonės, žaislai, simboliai, vartamos iliustruotos knygelės. Domėsis knygelėmis bei jose esančiomis iliustracijomis, tekstu, gebės parodyti arba įvardinti nurodytą objektą. Supras skaitomus nesudėtingus, trumpus tekstus (pasakas, pasakėčias, eilėraščius, minkles ir kt.), kartos girdėtas daineles, eilėraščius, skanduotes prijungiant kūno judesius, veido mimikas. Domėsis rašytiniu tekstu, stebės rašančiuosius, bandys savarankiškai manipuluoti rašymo/piešimo priemone popieriaus lape ar kt. (pieš įvairius simbolius,</p>

	<p>3 žingsnis: Trumpam susikaupia klausydamas suaugusiojo ar kitų vaikų; supranta ir reaguoja į dažnai vartojamus veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kas“, „ką“, „kur“, „kiek“, du vienas paskui kitą sekančius prašymus; greitai mokosi naujų žodžių. Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolinių paveikslėlių, ženklų prasmę. Varto knygeles, skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais. Stengiasi išklausti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.</p>	<p>ženklus).</p> <p>Klausysis ir atitinkamai reaguos į suaugusiojo, kitų vaikų kalbėjimą, prašymus, atliks nesudėtingas dviejų dalių instrukcijas, suvoks 3–4 žodžių sakinius, tikslins žodyną naujais veiksmais bei ypatybių pavadinimais. Reaguos į girdimus ritmo darinius, intonaciją. Supras kitų kūno kalbą, mimiką, naudojamų gestų ir simbolių prasmę, gebės tikslingai juos vartoti. Supras grupėje esančių taisyklių, simbolių prasmes, gebės jas įvardinti. Pasitelkdamas įvairius ženklus ir gestus, vaikas simboliškai išreiškia mintį, parodys mąstymo būdą mokytojo inicijuojamose mąstyti skatinančiose veiklose. Domėsis ir vartys bežodės paveikslėlių ir su atskirais žodžiais, tekstais knygas, kreips dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. Klausysis skaitomo teksto (pasakų, laiškų, eilėraščių, pasakėčių ir kt.) bei ištrauks į žaidybines veiklas, kurios padės atskleisti girdėto kūrinio prasmę, plėtos kalbos suvokimo bei rišliosios kalbos įgūdžius (dialogas, atsakymas į klausimus, kūrinio iliustravimas bei atitinkamų simbolių jam priskyrimas).</p>
	<p>4 žingsnis: Išklauso, supranta ir reaguoja į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas įvairiose komunikacinėse situacijose; supranta ir reaguoja į klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kodėl“, „kaip“, „koks“, kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus; atpažįsta, kai kalbama ne gimtąja kalba. Supranta tą pačią mintį, idėją, jausmą, išreikštą skirtingais būdais: vaizdiniu arba garso kūrinio, kūno kalba, žodine ir simboliškai. Domisi rašytinės kalbos elementais ir atkreipia dėmesį į juos savo aplinkoje; atpažįsta vieną kitą raidę ar skaitmenį, pirmąją savo vardo raidę; vaizduoja, kad skaito knygą, iš paveikslėlių supranta arba prisimena knygos turinį. Klausosi tiesiogiai atliekamų ir įrašytų, skaitomų, pasakojamų, deklamuojamų ir dainuojamų kūrinų, įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (meninių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, atsimena kai kuriuos juose minimus įvykius ir juos perteikia skirtingais raiškos būdais.</p>	<p>Kalbos supratimą gilins klausydamasis amžių atitinkančių ir šiek tiek sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių (laiškų, raštelių ir kt.), susies girdėtą tekstą su vaizdine informacija (nuotraukos, paveikslėliai, piešiniai, simboliai, video medžiaga ir kt.). Atpažins gimtąją kalbą, išskirs ją iš kitų kalbų. Gebės suvokti ir įvykdyti iš kelių dalių susidedančias instrukcijas, prašymus. Rodys domėjimąsi ženklais, simboliais, abėcėlės raidėmis, skaitomu tekstu. Bandys įvairiomis priemonėmis kopijuoti ženklus, simbolius, raides. Imituos knygos skaitymą bei remdamasis juo esančiomis iliustracijomis suvoks knygos turinį.</p>
	<p>5 žingsnis: Supranta sudėtinius kelių dėmenų sakinius, ilgesnių dialogų ar monologų turinį; stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Atpažįsta, kokie atskiri raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį. Supranta, kad kalbos garsai žymimi raidėmis; atpažįsta savo</p>	<p>Aktyviai ištrauks į bendravimo ir bendradarbiavimo veiklas, kalbos ugdymo žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų gimtąją ir kita kalba klausymąsi, plėtos kalbos supratimą, suvoks žodžių prasmes, ugdys kalbinę vaizduotę, skatinančią</p>

	<p>vardo ir kitas asmeniškai aktualias raides, skaitmenis, supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę; iš klausos atskiria du žodžius, prasidedančius tuo pačiu garsu, supranta knygos viršelio funkciją, parodo, kur rašomas knygos autorius, pavadinimas, geba nuspėti turinį pagal knygos pavadinimą, viršelį, iliustracijas. Atidžiai klausosi įvairaus turinio ir stiliaus tekstų literatūrine kalba, tarmiškai; suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (kalendorius, knyga, žurnalas, tinklalapis).</p>	<p>mintis išreikšti žodžiais. Atpažins raiškos būdus, priemones, padedančias perteikti jausmus, idėjas, mintis. Klausysis gyvai pasakojamų, kitų vaikų kalbos įrašų bei įrašytų įvairaus stiliaus ir turinio tekstų apie įvykius, reiškinius, aplinką. Domės abėcėlės raidėmis, pastebės žodžius, prasidedančius ta pačia raide, ras savo vardo ar kitas žinomas raides, suvoks, jog garsas siejamas su raide. Gebės susieti matomus žodžius su aplinkos objektais. Imituos knygos skaitymą, suvoks, kokie įvykiai vaizduojami „skaitomoje“ knygoje. Domės ir supras knygos ar kito spausdintinio informacijos šaltinio dalių pavadinimus (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.), jų funkcijas. Suvoks skirtingų žanrų leidinių esminius skirtumus (knyga, laikraštis, kalendorius, žurnalas ir kt.). Dalyvaudami mokytojo siūlomose veiklose vaikai susipažins su kitais rašytinės raiškos būdais (pvz., Brailio raštas).</p>
	<p>6 žingsnis: Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. Atpažįsta, kokie integruoti raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį. Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles; suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią; supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių; pradeda skirti paprastos garsinės sandaros žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Domisi įvairiais rašytiniais tekstais, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą; supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.</p>	<p>Ugdysis kalbos supratimą žaisdami, dalyvaudami problemų sprendimuose, įtraukiančiose vidaus ir lauko veiklose, kelių vaikų ar didesnių grupių veiklose, mokysis nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguos į kalbančiųjų intencijas, supras kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Supras pajuokavimus, antonimus, palyginimus, frazeologizmus, perkeltinės reikšmės žodžių prasmes. Atpažins gestus, mimikas ir į jas reaguos žodine arba nežodine raiška, demonstruos augantį kritinį mąstymą apie supančią aplinką. Domės abėcėlės raidėmis, supras, jog garsas siejamas su raide, jog raidės turi savo pavadinimą bei specifinę grafinę raišką, susipažins su kitais rašytinės raiškos būdais. Pastebės žodžius, prasidedančius tą pačia raide, gebės sekti skaitomą tekstą. Klausysis amžių atitinkančių ir šiek tiek sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, susiedami tekstą su vaizdine informacija bei numanomu kontekstu. Plėtos kalbos supratimą gaudami informaciją pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami.</p>
<p>14.5.2. Kalbinė raiška</p>	<p>1 žingsnis: Aktyviai bendrauja garsais, gestais, mimika išreikšdamas savo emocijas ir poreikius;</p>	<p>Mėgdžios skiemenis ar žodžius, veiksmis arba mimika dalyvaus</p>

<p>Vertybinių nuostata. Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Naudodamas žodines ir nežodines raškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.</p>	<p>čiauška, kartoja, bando mėgdžioti kalbančiųjų lūpų mimiką, tariamus garsus ir skiemenis, taria priebalsių ir balsių junginius.</p>	<p>paprastuose žodiniuose žaidimuose. Bandys kartoti skiemenis, garsažodžius, paprastos garsinės struktūros dviskiemenius žodžius (pvz., mama, tėtė, ate, miau ir kt.). Atpažins dažnai naudojamus gestus (ate, paimk, stop ir kt.) ir gebės juos parodyti.</p>
	<p>2 žingsnis: Aktyviai kartoja naujus garsus, žodžius, ženklus, gestus, žaidžia garsais ir žodžiais; vartoja garsažodžius, pavadina kai kuriuos objektus ar veiksmus, vartoja trumpus žodžius norams išsakyti; pokalbiuose ir paprastuose žodiniuose žaidimuose dalyvauja komunikuodamas garsais, žodžiais, veiksmais, mimika ir pantomimika. Žodžio ir gesto sakiniiais, vienažodžiais ar dvižodžiais sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi. Domisi rašymo priemonėmis, spontaniškai brauko lape.</p>	<p>Kartos, mėgdžios skiemenis ar žodžius ištraukdami į pokalbius įvairiose situacijose (kasdieninė rutina, įvykiai, veiklos) ir aplinkose (grupėje ir lauke). Trumpais žodžiais išreikš savo norus, poreikius, įvardins aplinkoje matomus, girdimus daiktus, objektus. Veiksmais ir mimika dalyvaus paprastuose žodiniuose žaidimuose. Stebės rašymo priemones, manipuliuos jomis popieriaus lape.</p>
	<p>3 žingsnis: 2–3 žodžių vientisiniais sakiniiais kalba ir klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius; inicijuoja pokalbius, kreipdamasis į suaugusįjį ar vaiką, atsako į paprastus klausimus; vartoja kelias dažniausias mandagumo frazes; taisyklingai vartoja kai kurias gramatines formas. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos; suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus; išskiria didžiausią įspūdį palikusius pasakojimo epizodus, labiausiai patikusius veikėjus, jų veiklas. Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja, piešia, palikdamas ženklus.</p>	<p>Gebės pats inicijuoti ir palaikyti dialogą, atsakydamas į pateiktus klausimus bei pats juos užduodamas. Įsitrauks į pokalbius įvairiose situacijose ir aplinkose. Kalbės vientisiniais 2-3 žodžių sakiniiais. Suvoks pateiktas instrukcijas bei jas atliks. Laikysis grupės taisyklių bei susitarimų. Kalboje vartos mandagumo frazes, suvoks kokiose situacijose jas vartoti. Gebės papasakoti apie mėgstamiausią filmuką, matytą filmą ar serialą. Formuluos sakinius taikant pagrindines gramatikos taisykles.</p>
	<p>4 žingsnis: 3–5 žodžių vientisiniais sakiniiais kalba pats sau ir kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, kreipiasi, tariasi, laikydamasis elementarių kalbinio bendravimo normų; kalba ir pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė; taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų; dažniausiai taisyklingai vartoja gramatines žodžių formas, prielinksnius, žodžius derina. Deklamuoja trumpus eilėraščius arba eilėraščių fragmentus, padedamas pasakoja trumpas pasakas, istorijas, žinomų knygų turinį, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika; klausia ir atsako į klausimus apie pagrindinius istorijos veikėjus ar įvykius, apie tai, kas patinka ar nepatinka knygoje ar pasakojime; aktyviai dalyvauja vaidmeniniuose žaidimuose pereidamas nuo vieno kalbėjimo būdo prie kito. Domisi galimybe rašyti (ranka, kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu), bando kopijuoti matomus simbolių, raides, skaičius; raides ir simbolių pradeda naudoti įvairioje veikloje.</p>	<p>Vientisiniais sakiniiais kalbės apie tai, ką jaučia, mato ir girdi. Plėš aktyvųjį ir pasyvųjį žodyną su kasdiniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta ir kitoms temoms būdingomis sąvokomis. Gebės laikytis bendravimo taisyklių. Kalbėdamas taisyklingai tars daugumą kalbos garsų. Derins žodžius bei taisyklingai kalboje vartos gramatines žodžių formas. Gebės deklamuoti trumpus eilėraščius ar jo ištraukas. Su pagalba sukurs trumpas istorijas ar pasakas, kurias lydės gestai, mimikos. Išreikš savo nuomonę apie girdėtą pasaką ar matytą filmuką. Įsitrauks į vaidmeninius žaidimus išbandydamas įvairių personažų vaidmenis. Kopijuos matomus simbolių, raides, skaičius.</p>
	<p>5 žingsnis: Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, veikė ar veiks, kas vyksta, vyko ar vyks, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja; laisvai kalba sudėtiniais sakiniiais,</p>	<p>Tyrinės kalbinės raškos būdus keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą bei intonaciją, eksperimentuos žodžiais ir garsais, kurs žodžių</p>

	<p>žodžius į sakinius jungia laikydamasis įvaldytų kalbos taisyklių; pateikia atsakymus į konkrečius klausimus nuroydamas detales kas, ką, kada ar kur; bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, žaistus žaidimus, skaitytas knygas; papasakoja 2–3 pagrindinius įvykius iš gerai žinomos istorijos, išlaikydamas jų eiliškumą; geba atsakyti į klausimus apie jam skaitytą tekstą. Supranta rašymo tikslus, bando perteikti informaciją piešiniu, kopijuodamas arba užrašydamas raides, simbolius ar žodžius; kuria savo ženklus ir simbolius; braižo ir aiškina paprastus planus, schemas.</p>	<p>naujadarus. Nustatys žodyje esančius garsus. Sudėtiniais sakiniais išreikš savo norus, turimas žinias, gebės reflektuoti. Atsakys į pateiktus, klausimus, palaikys dialogą (siekiant palaikyti dialogą lanksčiai naudojamos priemonės: papildomoji medžiaga ir objektai, ugdymosi veiklos nuotraukos ir vaizdo medžiaga, vaiko veiksmų, atradimų įvardijimas, atvirieji klausimai, refleksijos). Kalboje vartos gramatiškai taisyklingus sakinius. Supras kitakalbį vaiką bei gebės pakartoti keletą žodžių jo kalba. Mokės aiškiai pristatyti matytą filmuką ar žaistą žaidimą, skaitytą knygą. Kurs pasakojimą pagal paveikslėlių seką ar siužetinių paveikslėlių, įvardins pagrindinius įvykius, veikėjus, jų nuotaikas. Įsitrauks į įvairias veiklas, susijusias su piešimu, rašymu (kurs įvairius ženklus, simbolius, piešinius, žemėlapius ir kt.).</p>
	<p>6 žingsnis: Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.); klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas; tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį; bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje; keliais būdvardžiais apibūdina istorijų veikėjus; perpasakoja informaciją iš įvairaus žanro knygų. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius.</p>	<p>Rišliojoje kalboje vartos gramatiškai taisyklingus sakinius (derins pagal linksnius, skaičių), tars taisyklingai daugumą gimtosios kalbos garsų bei gebės juos atpažinti, išskirti žodyje, sugalvos žodžių su nurodytu garsu, skirs gimtosios kalbos žodžius nuo kitos kalbos žodžių. Gebės diskutuoti, kalboje vartoti mandagumo žodelius, sinonimus, antonimus, palyginimus. Užduos ir formuluos klausimus apie tai, kas domina, ką išgirdo ar matė. Kurs naujus žodžius pagal žodžių darybos taisykles (pvz., šuo-šunelis, katė-katytė, plaukia-išplaukia ir pan.). Kalbėdami vartos išraiškingas mimikas, gestus, judesius. Kurs pasakojimus pagal pateiktas korteles, schemas, nuotraukas, gebės apibūdinti veikėjus (išvaizda, emocijos, vaidmuo). Kopijuos įvairiose aplinkose matomus žodžius, užrašys spausdintinėmis raidėmis savo vardą bei keletą įsidėmėtų žodžių.</p>
<p>14.5.3 Estetinis suvokimas</p> <p>Vertybinių nuostata. Domisi, gėrįsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. Esminiai gebėjimai. Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia,</p>	<p>1 žingsnis: reaguoja ir trumpam sutelkia dėmesį, kai yra emociškai kalbinamas, kai mato įvairias mimikas, judesius, įvairių spalvų ir formų daiktus, kai girdi muzikos garsus. Judesiais, krykštavimu parodo, kad girdi pažįstamą melodiją, mato pažįstamą žmogų, žaislą, paveikslą.</p> <p>2 žingsnis: atviras naujiems potyriams, džiaugiasi</p>	<p>Gebės nors trumpam darželio erdvėje sutelkti dėmesį į naujus, dėmesį patraukiančius, ryškių spalvų daiktus, žaislus, spalvotus paveikslėlius, muzikos garsus, emociškai kalbantį suaugusįjį. Atkreips dėmesį į kitų veido mimikas, atliekamus judesius.</p> <p>Klausysis įvairios nuotaikos muzikos</p>

<p>suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.</p>	<p>įsitraukęs į naujas raiškos formas. Skirtingai reaguoja į gamtos ir žmogaus sukurtus objektus bei reiškinius, intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka. Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytą judesio raišką, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius, gamtos objektus ir reiškinius, jais stebisi.</p>	<p>kūrinių, atitinkamai į ją reaguos. Stebės suaugusiojo santykį su aplinkos objektais (susižavėjimą, grožėjimąsi). Gebės sureaguoti į girdimą suaugusiojo kalbinimą.</p>	
	<p>3 žingsnis: emociškai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. Skirtingai reaguoja į estetinio patyrimo kontrastus (<i>gražu – bjauru; šviesu – tamsu; tylu – garsu</i>). Turi savo nuomonę (<i>patinka, nepatinka</i>) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą.</p>	<p>Pagal savo galimybes gebės papasakoti apie savo ir kitų piešinius, matytas knygelėlių iliustracijas, paveikslus. Reaguos reikšdamas emocijas, kai girdės garsų, intonacijų, žodžių sąskambius. Pasakys arba parodys, ar patiko muzikos kūrinys, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.</p>	
	<p>4 žingsnis: Džiaugiasi bei gėrisi menine veikla, noriai dainuoja, šoka, vaidina, piešia, su nuostaba stebi gamtos ir aplinkos grožį. Skirtingai reaguoja klausydamas ir stebėdamas įvairaus pobūdžio meno kūrinius, natūraliai priima stilių ir žanrų įvairovę. Atkreipia dėmesį į kūrinių ypatumus: spalvų, judesių, garsų įvairovę, muzikos, šokio nuotaiką. Pasako savo įspūdžius, nuomonę apie išklaustą muziką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinius, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius; pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.</p>	<p>Keliais žodžiais nusakys savo įspūdžius apie girdėtą muziką, dainą, eilėrašį, pasaką, stebėtą šokį ar vaidinimą, išreikš savo nuomonę apie tautodailės ornamentais papuoštus daiktus, drabužius, muzikos instrumentus ir t.t. Klausysis ir stebės skirtingus meno kūrinius, išreikš patirtus išgyvenimus, mintis. Stebės dailės kūrinius bei gebės apibūdinti kai kurias jų detales. Išklausys kitų nuomonę apie patirtus įspūdžius stebint arba klausant įvairaus pobūdžio meno kūrinių.</p>	
	<p>5 žingsnis: Noriai įsitraukia ir mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Grožisi žmogaus sukurtos aplinkos ir gamtos spalvomis, formomis, garsais. Atpažįsta meno kūrinių išskirtinumą ir ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Demonstruoja savitą estetinį skonį. Pasako, kas patiko – nepatiko, gerai – blogai, gražu – bjauru; ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais.</p>	<p>Gebės išreikšti savo nuomonę apie girdėtą muzikos kūrinį, matytą šokį ar vaidinimą, dailės darbelį, supančią aplinką ir kt. Išreikš savo įspūdžius bei išsakys savo jausmus apie tai, ką kūrė ir ką tuo metu jautė.</p>	
<p>6 žingsnis: įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką; gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už mokyklos ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.</p>	<p>Plės meninių sąvokų žodyną, stebėdami, analizuodami, aptardami, diskutuodami, grožėdamiesi savo bei kitų vaikų, profesionalių menininkų sukurtais kūriniais. Gausės vizualusis ir pirmųjų meninių sąvokų žodynas, kai grupės mokytoja tyrinėjimo metu komentuos vaizdus, įvardins spalvas, formas, faktūras, estetinius potyrius. Stengsis mėgdžioti vaizdingą ir taisyklingą mokytojo kalbą.</p>		

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai ir būdai

Vaikų ugdymas(is) vyksta lopšelio-darželio vidaus ir lauko aplinkose, aplinkose už lopšelio-darželio ribų (parkai, muziejai, gamtos ir kultūriniai objektai ir kt.). Lopšelio-darželio aplinkoje kuriami vaikų ugdymo(si) kontekstai, kurių bendrakūrėjai yra patys vaikai. Kuriant ugdymo(si) kontekstus dėmesio centre yra vaikams aktuali, dėmesį patraukianti, skatinanti veikti, vaikų iniciatyvoms atvira, estetiškai patraukli aplinka. Kontekstams būdinga kryptinga vaikų veiklą inicijuojanti idėja ar iššūkis, mokytojui tikslingai parenkant ir tam tikru būdu išdėliojant priemones, sukuriančias netikėtumo momentą. Kontekstai skatina autentiškus vaikų sumanymus, palaiko ilgalaikį domėjimąsi ir gilina supratimą, suteikia galimybę veikti ir save išreikšti skirtingai. Ugdant komunikabilumo gebėjimą, remiamasi šiais ugdymosi kontekstais:

Universalus dizaino mokymuisi kontekstas – lanksti, visiems vaikams prieinama ugdymo(si) aplinka ir veiksmingas procesas, kuriame, nepriklausomai nuo amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių, sveikatos skirtumų, visiems vaikams sudaromos sąlygos žaisti, patirti ir ugdytis. Ugdymo aplinka žadina vaikų emocijas, pagauna dėmesį, panardina į prasmingą vyksmą. Galėdami rinktis alternatyvius tyrinėjimo, pažinimo ir dalyvavimo būdus, vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų. Galimybė pasirinkti veiklas ir priemones, siekiant numatyto rezultato, skatina turėti savo ketinimą, idėjų, sumanymų, jų kryptingai ieškoti ir pamažu suprasti savo žaidimo ar mokymosi būdus. Vaikai, turintys individualių ugdymosi poreikių, jaučiasi lygiaverčiais dalyviais, visi kartu mokosi vieni kitus pažinti ir veikti žmonių įvairovėje.

Kalbų įvairovės kontekstas – kurti ir palaikyti aplinkos sąlygas, palankias rasti ir plėtoti skirtingiems vaikų komunikavimo būdams, įvairiai žodinei ir nežodinei raiškai, kalbų pažinimui, teigiamoms nuostatomis, susijusioms su kalbų ir jos formų įvairove. Kuriant kontekstą pasinaudojama lopšelyje-darželyje ar grupėje esama kalbų įvairove, skaitmeninių technologijų teikiamomis galimybėmis, kalbų pasaulio pažinimą papildančiomis ir kalbą ugdančiomis vaizdinėmis ir garsinėmis priemonėmis, taip pat kasdienėmis komunikacinėmis situacijomis, kylančiomis vidaus ir lauko aplinkose.

Žaismės kontekstas - kasdinių veiklų žaismingumo palaikymas, kuriant džiaugsmo bei nuostabos tyrinėjant, išbandant, eksperimentuojant, dalinantis potyrius. Kontekstas atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą, skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, kalba, vaizduote, mintimis. Eksperimentuojama veikimu tuščioje ir daiktinėje erdvėje, atrandant, kad žaidimas gali gimi „iš nieko“, mintyse. Palaikomi netikėti vaikų būdai suprasti, tyrinėti, improvizuoti, priimamos „neteisingos“ jų teorijos apie pasaulį, įkvepiančios pratęsti „tiesos“

paieškas. Mokytojas jautriai pastebi žaismę vaikams veikiant, ją atliepia, pratęsia, kokybiškai praturtina ir įtraukia kitus vaikus.

Mokytojo kuriamas vaidmuo ugdant sritį „*Aš kalbų pasaulyje*“ - reikšmingas, nes jis kuria vaikams palankią ir skatinančią veikti aplinką, aktyviai padeda plėtoti jų kalbinius gebėjimus. Kūrybingai suformuojamos ugdymo aplinkos, pritaikomos įvairios veiklos. Žaidybinės situacijos sužadina vaikų smalsumą bei emocinį įsitraukimą, skatina aktyvų dalyvavimą. Dialoginis ugdymas padeda vaikams dalyvauti įvairiose diskusijose, spręsti problemas bei reikšti savo nuomonę įvairiomis temomis. Patirtinis mokymas(is) suteikia galimybę vaikams pritaikyti įgytas žinias praktiškai. Žaidybinės situacijos lavina kalbinius įgūdžius, socialinius gebėjimus ir kūrybiškumą. Vizualinės ir sensorinės priemonės (įvairūs paveikslėliai, taisyklės, plakatai, knygos, vaizdo medžiaga, šviesos lempos ir kt.) gerina kalbos supratimą ir kalbinę raišką. Veiklų diferencijavimas ir individualizavimas bei personalizavimas leidžia pritaikyti veiklas pagal kiekvieno vaiko individualius gebėjimus, taip užtikrinant efektyvią įtrauktį ir didinant vaikų ugdymo(si) motyvaciją. Grupės mokytojas kuria aplinką, kurioje vaikai ugdo kalbinius gebėjimus, plečia turimas žinias, lavina kritinio mąstymo ir kūrybiškumo gebėjimus. Kuriamos įvairiapusės veiklos galimybės: vaiko iniciatyvos pirmumas, kuomet mokytojas seka vaiko domėjimąsi ir pasinaudoja spontaniškais *čia ir dabar* susikūrusiomis situacijomis, praturtindamas jo patyrimą; dialoginis veikimas, mąstymas ir kūryba kartu, sekant vaiko iniciatyvą; atvirosios veiklos idėjos pirmumas, kuomet mokytojas trumpai apibūdina veiklą ir iniciatyvą perleidžia vaikams.

14.6. KŪRYBINGAS		
Pasiekimų sritys	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>14.6.1. Estetinis suvokimas</p> <p>Vertybinių nuostata. Domisi, gėrįsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.</p>	<p>1 žingsnis: reaguoja ir trumpam sutelkia dėmesį, kai yra emocingai kalbinamas, kai mato įvairias mimikas, judesius, įvairių spalvų ir formų daiktus, kai girdi muzikos garsus. Judesiais, kryžstavimu parodo, kad girdi pažįstamą melodiją, mato pažįstamą žmogų, žaislą, paveikslą.</p>	<p>Klausysis įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, gyvosios ir negyvosios gamtos garsų, muzikos kūrinių, atliekamų balsu ir instrumentais, kurie turtins muzikinę aplinką bei estetinį pajautimą.</p>
	<p>2 žingsnis: atviras naujiems potyriams, džiaugiasi įsitraukęs į naujas raiškos formas. Skirtingai reaguoja į gamtos ir žmogaus sukurtus objektus bei reiškinius, intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka. Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytą judesio raišką, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius, gamtos objektus ir reiškinius, jais stebisi.</p>	<p>Matys ir stebės gražius gamtos vaizdus bei aplinkos daiktus, knygelių iliustracijas, demonstruojamus šokius, vaidinančius vaikus ir suaugusiuosius. Bandys pamėgdžioti girdėtos muzikos, vaidinimo ar šokio elementus bei pagal galimybes išreikš susidomėjimą muzikos kūriniu, daina, šokiu, dailės darbėliu ir kt.</p>
	<p>3 žingsnis: emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir</p>	<p>Plėtosis jautrumas regimojo pasaulio ypatumams stebint įstaigoje</p>

	<p>kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. Skirtingai reaguoja į estetinio patyrimo kontrastus (gražu – bjauru; šviesu – tamsu; tylu – garsu). Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą.</p>	<p>estetiškai ir saikingai parinktas, natūraliai esančias spalvas, apšvietimą, skirtingų struktūrų medžiagas. Lies ir matys aplinkoje esančius daiktus iš skirtingų perspektyvų. Stebės ir tyrinės aplinkos objektus bei reiškinius, kurie patrauks dėmesį savo vizualinėmis savybėmis. Stebės ir reaguos į grupės mokytojo santykį su aplinkos objektais išreikšdami susižavėjimą, grožėjimąsi ir kt. Atpažins kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus vaidinimo personažus, šokius bei dailės kūrinius (suklus, parodys). Pažintinių veiklų metu girdės ir suvoks komentuojamus vaizdus, įvardintas spalvas bei formas, faktūras, estetinius potyrius.</p>
	<p>4 žingsnis: Džiaugiasi bei gėrisi menine veikla, noriai dainuoja, šoka, vaidina, piešia, su nuostaba stebi gamtos ir aplinkos grožį. Skirtingai reaguoja klausydamas ir stebėdamas įvairaus pobūdžio meno kūrinius, natūraliai priima stilių ir žanrų įvairovę. Atkreipia dėmesį į kūrinių ypatumus: spalvų, judesių, garsų įvairovę, muzikos, šokio nuotaiką. Pasako savo įspūdžius, nuomonę apie išklaustą muziką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinius, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius; pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.</p>	<p>Stebint ir tyrinėjant aplinką analizuos, lygins ir kategorizuos, supras aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt. Stebės ir tyrinės ugdymo(si) kontekstus (mokysis analizuoti, lyginti, kategorizuoti), supras aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt.</p>
	<p>5 žingsnis: Noriai įsitraukia ir mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Grožisi žmogaus sukurtos aplinkos ir gamtos spalvomis, formomis, garsais. Atpažįsta meno kūrinių išskirtinumą ir ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Demonstruoja savitą estetinį skonį. Pasako, kas patiko – nepatiko, gerai – blogai, gražu – bjauru; ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais.</p>	<p>Veiklų metu kaups turtingus vizualinius vaizdinius vidaus ir lauko aplinkoje, kurioje bus įvairių meno kūrinių, objektų, gamtinės medžiagos. Žaisdami, kurdami gebės keisti įvairių aplinkoje esančių daiktų apšvietimą, spalvą, formą bei tonus. Pagal galimybes įsitrauks į vaidybines veiklas, kurių metu imituos muzikantus, dainininkus, šokėjus ir kt. Stebės lėlių ar dramos vaidinimus, klausysis vaidinimų įrašų, žiūrės mokomojo bei meninio pobūdžio animacinius filmukus. Pastebės kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (veikėjų bruožus, siužetą, nuotaiką ir kt.) Pagal galimybes stebės vaizduojamosios ir taikomosios-dekoratyvinės dailės kūrinius.</p>
	<p>6 žingsnis: įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką; gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius</p>	<p>Gebės emociškai reaguoti į skirtingo stiliaus muziką, žodžiais arba kūno kalba išreikšti kylančias mintis, jausmus. Klausysis trumpų pasakų, pasakojimų, eilėraščių, dainelių, tautosakos kūrinių (patarlių, priežodžių, garsų pamėgdžiojimo, kūrinių, kur žaidžiama su kalbos</p>

	<p>vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už mokyklos ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.</p>	<p>garsais). Kaups turtingus vizualinius vaizdinius vidaus ir lauko aplinkoje, kurioje yra įvairių meno kūrinų, objektų, gamtinės medžiagos. Žais ir mokysis keisti vizualias daiktų ir objektų savybes (apšvietimą, spalvą, formą, tonus). Lankysis parodose, muziejuose, teatre, tradicinėse šventėse ir patirs įvairius vaizduojamojo meno stilius, žanrus, formas. Atliekant įvairius kūrybinius darbelius, pastebės spalvų ir formų grožį, grupėje esančių vaikų ir suaugusiųjų darbų raišką bei rezultatus, juos įvertins. Sukaupęs estetines patirtis gebės pritaikyti kūrybinėje raiškoje.</p>
<p>14.6.2. Meninė raiška</p> <p>Vertybinių nuostata. Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.</p>	<p>1 žingsnis: Intuityviai domisi, tyrinėja garsų pasaulį balsu, aplinkoje esančiais daiktais, instrumentais. Dairosi, ieškodamas garso šaltinio, reaguoja į garso aukščio skirtumus, trumpam sutelkia dėmesį į aplinkoje skambančią muziką. Gestais ir čiaušėjimu reaguoja į lopšines, žaidimus su judesiais, ritminius ir melodinius darinius. Ritmiškai linguoja, supasi, ploja, krato barškučius ir skambaliukus. Emocingai reaguoja, ima, apžiūrinėja ir kitaip tyrinėja jam patrauklius kontrastingus, ryškius objektus, skirtingos faktūros paviršius. Išgirdęs muziką instinktyviai laisvai juda: siūbuoja, tūpčioja, judesiu išreiškia savo emocijas. Atkreipia dėmesį į pėdsakus, kuriuos palieka spontaniškai veikdamas su priemonėmis ir medžiagomis.</p>	<p>Domėsis aplinka, garsais bandys suprasti aplinką. Klausysis kontrastingos muzikos kūrinų (polkos, lopšinės) ir atitinkamai judės.</p> <p>Dainuos kartu su mokytoja, tars lengvesnius dainos žodžius, vaikščios ir bėgios pagal lėtesnį ir greitesnį muzikos tempą. Ritmiškai barškins barškučiais, muš būgnelį. Šoks paprastus ratelius ir dainuojamuosius žaidimus. Naudos plaštakų, galvos judesius. Prisimins ir kartos įvairias dviejų judesių kombinacijas.</p> <p>Tyrinės mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas lies, judins, brauks, spaudys, teplios dažais, pirštukais. Atras atsitiktines piešimo, tapymo, lipdymo galimybes aplinkoje.</p>
	<p>2 žingsnis: Čiauška nereguliariais ritmo dariniais, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, sutelkia dėmesį į muzikos ir aplinkos garsus, juos mėgdžioja. Imituoja kai kuriuos pažįstamus melodinius ir ritminius darinius. Atkartoja dainų fragmentus, ypač pasikartojančius žodžius ar frazių pabaigas. Dėmesingai klausosi trumpų muzikos kūrinų ir reaguoja judesiu, ritmiškai ploja, trepsia, pagroja mušamaisiais instrumentais. Žaidžia grafines raiškos priemones, išgaudamas skirtingus pėdsakus: taškus, įvairių krypčių brūkšnius, linijas.</p>	<p>Judės lėtai arba greitai, jaus ritmą, šokinės pagal tolygų ritmą. Gestais ir čiaušėjimu reaguos į muziką. Atliks keletą skirtingų judesių stovėdamas vietoje ir judėdamas, tyrinės judėjimo kryptis, derinius dviejų ir trijų judesių seką. Plėtos rašytinės raiškos gebėjimus mėgdžiodamas suaugusiųosius ir eksperimentuodamas.</p>
	<p>3 žingsnis: Apžiūrinėja, tyrinėja muzikos instrumentus, aplinkos daiktus, jais išgauna garsus. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Imituoja ritmo ir melodinius darinius. Groja lengvai įvaldomais melodiniais ir mušamaisiais instrumentais. Juda (su priemonėmis ir be jų) klausydamas ir kurdamas. Išlaiko dėmesį klausydamasis muzikos kūrinio, atpažįsta kai kurias anksčiau girdėtas melodijas ir</p>	<p>Klausysis muzikos piešdamas, judėdamas su priemonėmis ir be jų, pritardamas instrumentais ar kūno perkusija. Bandys ritmiškai eiti, ploti. Trepsės, stuksens kaladėlėmis pagal muziką, atliks judesius, šokant liaudies ratelius. Klausysis liaudies muzikos, žemaitiškų dainų, gros liaudies instrumentais. Savarankiškai veikdamas, paisys</p>

	<p>klausytus kūrinius. Muzikinę raišką naudoja kitoje veikloje. Noriai muzikuoja individualiai ir grupėje. Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“.</p>	<p>keverzones, piršteliu ant vandens, bandys surasti kitų būdų kaip panaudoti esančias aplinkoje priemones.</p>
	<p>4 žingsnis: Aiškiai skiria kalbėjimą nuo dainavimo, tyrinėja savo balso galimybes. Tyrinėja įvairesnius garso išgavimo būdus pasitelkdamas kūno perkusiją, gamtos medžiagas, muzikos instrumentus ir kitus daiktus; skanduoja, ploja, išbando sudėtingesnius judesius. Individualiai ir su kitais dainuoja autorines ir liaudies dainas dažniausiai tiksliai intonuodamas.. Judesį derina su dainavimu, ritmišku skandavimu, judesiais atliepia muzikos nuotaiką, tempą ir stilių. Padedamas fiksuoja savo muzikines kūrybines idėjas grafiniais piešiniais. Keliais žodžiais aiškina muzikos reiškinį, atskiria, ar garsai, dariniai ir melodijos yra tokios pačios, ar skirtingos, atpažįsta anksčiau girdėtą muziką. Teikia pirmenybę kai kuriems muzikos kūriniams, mėgaujasi muzikavimu, pradeda laikytis muzikos klausymo, dalyvavimo koncertuose, projektuose taisyklių. Norai, drąsiai išbando naujas vizualinės raiškos priemones, medžiagas, jas tyrinėja. Grafiškai pavaizduoja skirtingas linijas (storas, plonas, vingiuotas ir pan.), skirtingo dydžio dėmes, formas. Pradeda kurti objektų vaizdus. Komentuoja savo ar kitų sukurtus grafinius ir erdvinius kūrinius, tai, ką sukūrė, papildo pasakojimu. Tyrinėja šokio tempą, ritmą, judesių derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Bando išreikšti judėjimui būdingas savybes: tėkmę (tęstinė, pulsuojanti), erdvę (asmeninė ir bendra), svorį (sunkiai, lengvai), laiką (greitai, lėtai). Išbando naujus šokio judesius: šokinėja abiem kojomis, šuoliuoja pristatomuoju žingsniu (galopu), šokuoja keisdamas kojas. Kalba apie savo ir kitų vaikų pasirodymą. Derina šokio kalbą su kitais raiškos būdais. Norai, drąsiai išbando naujas vizualinės raiškos priemones, medžiagas, jas tyrinėja. Grafiškai pavaizduoja skirtingas linijas (storas, plonas, vingiuotas ir pan.), skirtingo dydžio dėmes, formas. Pradeda kurti objektų vaizdus. Komentuoja savo ar kitų sukurtus grafinius ir erdvinius kūrinius, tai, ką sukūrė, papildo pasakojimu. Turi savo mėgstamas priemones, spalvas, kurioms teikia pirmenybę.</p>	<p>Muzikuos kūno perkusija ir instrumentais. Klausysis muzikos (įvairių stilių, epochų, ir kultūrų). Jautrumas vizualiojo pasaulio ypatumams plėtosis įstaigoje estetiškai ir saikingai naudojant spalvą, apšvietimą, medžiagiškumą, turint galimybę aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan. Kreipis dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius, stebės rašančiuosius, domėsis įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybe palikti ženklus popieriuje, kitose priemonėse. Gebės atrasti spalvų pasaulį, eksperimentuos ant balto ir spalvoto (sauso ir šlapio) įvairaus formato dydžio popieriaus, atras įvairius raiškos būdus. Judėsiu rodys muzikinę frazę, vis geriau imituos pažįstamą medžiagą, gerins kvėpavimo įgūdžius, plės vokalinį diapazoną, spontaniškai dainuos dainas, kuriose juntamas metras, pasikartojantys ritmo dariniai ir tonacija. Skirs tempą, dinamiką, tembrą, muzikos nuotaiką, žanrus, atpažins muzikos instrumentus jais grojant pavieniui. Gros vaikiškais muzikos instrumentais. Klausysis liaudies muzikos, žemaitiškų dainų, gros liaudiškais muzikos instrumentais. Darys koliažus, derins tapymą su štam pavimu, aplikacijomis, realiomis medžiagomis ir kt. Pratinsis maišyti spalvas, pažinti atspalvius, juos rasti ir pavadinti, spalvomis išreikš nuotaiką.</p>
	<p>5 žingsnis: Žaisdamas, tyrinėdamas skiria ir palygina muzikoje naudojamus kontrastus (aukštai – žemai, garsiai – tyliai, ilgas trumpas, linksmas – liūdnas). Tyrinėja tembrus, kuriuos išgauna įvairesniais muzikos instrumentais ir kūno perkusija. Atlieka įvairių dainų repertuarą. Dažniausiai taisyklingai intonuoja garso aukštį, taisyklingiau artikuluoja, pradeda valdyti</p>	<p>Laisvai išreikš save spontanišku dainavimu. Dainuos visa grupe, su pritarimu ir be jo atitinkančias suvokimą ir dainavimo galimybes daineles, ratelius ir pan. Suvoks liaudies muzikos grožį, savitumą, jos vertę, dainuos lietuvių liaudies dainas, vertins jų nuotaiką.</p>

	<p>kvėpavimą. Veiklos metu spontaniškai improvizuoja balsu. Instrumentais ar kitomis garsą skleidžiančiomis priemonėmis išreiškia idėjas ar nuotaikas, kuria ir atlieka pritarimus eilėms, smulkiajai tautosakai, muzikos įrašui ar gyvai skambančiai muzikai. Fiksuoja savo kūrybines idėjas grafiniais simboliais. Vartoja kai kurias dažnai girdimas ir jam suprantamas muzikines sąvokas, atranda muzikos kūrinių panašumus ir skirtumus. Pavadina keletą muzikos instrumentų, atpažįsta kai kuriuos tembrus. Muzikuodamas su kitais vaikais klausosi, kaip jo indėlis dera su kitais. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius apie klausomus kūrinius ar atlikimą. Pasiūlo, kaip savo mokykloje ar už jos ribų panaudoti patirtas ar sukurtas muzikines idėjas.</p> <p>Šokdamas išlaiko pusiausvyrą, reguliarių ir gilų kvėpavimą. Kuria šokio kompozicijas iš penkių šešių skambančiai muzikai tinkamų judesių, derindamas judesius stovint vietoje ir keičiant padėtį erdvėje. Atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus. Paaiškina sutartas šokio kultūros taisykles, reiškia nuomonę apie savo ir kitų vaikų pasirodymą.</p> <p>Pradeda planuoti kūrybinį procesą: pasirenka norimas priemones, medžiagas, numato proceso eigą, kurią veikdamas gali keisti. Piešia, tapo, modeliuoja, lipdo erdvinius kūrinius, jungia skirtingas formas į bendrą objektą. Išbando skaitmenines programėles kaip kūrybos įrankį (piešti, fotografuoti).</p> <p>Režisūriniuose ir siužetiniuose vaidmenų žaidimuose pradeda tikslingai kurti „dramatiškas situacijas“ per personažų susidūrimus, neįtikėtinus įvykius, improvizuotus dialogus; kurdamas vaidmenį pasitelkia įvairių rekvizitą, grimą, muzikavimą, šokį.</p>	<p>Muzikuodamas kūno perkusija ir instrumentais, lavins motoriką ir raumenų kontrolę, kai reikia sugriebti, kratyti, mušti, trinti ir t.t. Augdamas ir judėdamas vaikas išmoks valdyti savo kūną: judės ta pačia puse, išlaikys pusiausvyrą, demonstruos lankstumą, reguliarių ir gilų kvėpavimą.</p> <p>Tyrinės gamtos „instrumentų“, aplinkos daiktų ritmo išgavimo galimybes, atras savo kūno „ritminius instrumentus“, naudos juos įvairiose situacijose. Aptardamas veiklas, dalinsis savo įspūdžiais, patirtimi, mėgins vertinti savo ir kitų veiklą.</p> <p>Prisiimdamas apibendrintus vaidmenis, vaikas kurs jam pažįstamas kasdienes socialines situacijas, siekdamas tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas. Įgudęs žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, vaikas pamažu pereis prie siužetinių vaidmenų žaidimų.</p> <p>Sukurtuose kontekstuose rinksis priemones, planuos proceso eigą. Eksperimentuos naudojant įvairias formas ir spalvas, atras raiškos būdus.</p> <p>Išbandys skaitmenines priemones, džiaugsis pirmais pasiekimais, dalinsis su kitais savo patirtimi. Atlikdamas simbolinius vaidmenis, vaikas naudos išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, išgyvens kuriamas situacijas.</p>
	<p>6 žingsnis: Tyrinėdamas ir išbandydamas garsų pasaulį balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais, lygina, apibūdina, grupuoja garsus. Išbando grojimą smulkesnės motorikos įgūdžių reikalaujančiais muzikos instrumentais. Dainuoja (vienas, poroje ar grupėje) sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Vartoja vis daugiau muzikos sąvokų, sugeba atlikti ir supaprastintu būdu pavaizduoti ketvirtines, aštuntines ir pusines natas bei pauzes. Įsiklausęs muzikos kūrinių trumpai nusako, kodėl kūrinyje patiko ir kuo jis įdomus, aptaria, kur ir kada girdi muziką savo aplinkoje, nusako muzikinio kūrinio paskirtį ir kontekstą. Dalinasi įspūdžiais, užduoda klausimus apie matytus koncertus, aptaria atlikėjų ir klausytojų vaidmenis gyvai atliekant muziką. Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas,</p>	<p>Vaikas kurs muzikinius dialogus, eksperimentuos įvairiais ritminiais muzikos instrumentais. Išbandys balso tembrus, kūno perkusiją.</p> <p>Taikys judesius įvairiai muzikai, inscenizuos dainą, ratelį.</p> <p>Kurs ritmus žodžiams, dainuos vardus, inscenizuos pasakas, kurs charakterinius judesius.</p> <p>Naudos muzikines sąvokas, mėgins įvardinti, kas patiko muzikos kūrinyje, kokius jausmus sukėlė.</p> <p>Plėtos kasdienio gyvenimo arba netikėtus fantazijos pasaulio siužetus, ugdysis žodinės kalbos supratimą. Stebės aplinką, įvardins pojūčius, kuriuos sukels dailės kūriniai, kiti objektai. Nujaus objektų paskirtį, jų sandarą.</p> <p>Domėsis ir vertins tautodailės darbus, matys grožį aplinkos</p>

	<p>charakteringus veikėjų judesius. Šoka sudėtingesnius autorinius ir liaudies šokius bei ratelius (tiltelius, grandinėles).</p>	<p>daiktuose, pastebės puošybos elementus. Kartu su suaugusiais dalyvaus improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose (tradicinėse šventėse, pasakų vaidinimuose su lėlėmis).</p>
<p>14.6.3. Gebėjimas žaisti</p> <p>Vertybinių nuostata. Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.</p> <p>Esminiai gebėjimai Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.</p>	<p>1 žingsnis: Atsiliepia į artimų suaugusiųjų prisilietimus ir žaidimus, kartoja labiausiai pasisekusius ir pritarimo sulaukusius judesius ir garsus, ima jais žaisti, manipuliuoti, turės savo mėgstamų pasikartojančių judesių ir garsų „repertuarą“, siekia socialinio atsako.</p>	<p>Drąsiai veiks, tyrinės. Veiks kartu su suaugusiu. Tuos pačius žaidimus, pokštavimus kartos keletą kartų, siekdamas įsiminti.</p>
	<p>2 žingsnis: Pamėgdžioja suaugusįjį, siekia jo dėmesio ir palaikymo, džiaugiasi bendrais žaidimais, juos nuolat kartoja. Inicijuoja ir palaiko žaismingas socialines sąveikas, turi savo bendravimo „kalbą“. Drąsiai juda erdvėje, tyrinėja supančią aplinką, eksperimentuoja su įvairiais žaislais ir daiktais.</p>	<p>Mėgdžios veiksmus ir intonacijas, atras naujų veikimo būdų. Mokytojas skatins vaikų žaidimus, žaisdamas drauge.</p>
	<p>3 žingsnis: Žaidžia su suaugusiuoju ar kitu vaiku, pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmis. Tikslingai renkasi žaislus, pasirenka arba pats susikuria erdvę žaidimui. Kartodamas veiksmus, žaidžia vieną įsiminusių įvykių, jungia du -tris žaidybinius veiksmus į paprastą kasdienį siužetą. Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.</p>	<p>Naudosis įvairiais žaislais, daiktais. Drauge žais žaidimus, laisvai, savaip kartos veiksmus. Pasakos, ką daro. Išmoks pasirinkti arba patys susikurs erdves savo žaidimams.</p>
	<p>4 žingsnis: Žaisdamas su kitais stengiasi derinti žaidybinius veiksmus, vartoja kalbą vaidmeniui atlikti, žaidimo eigai aptarti ir nesutarimams spręsti. Drauge su kitais tikslingai kuria žaidimo erdvę, pritaiko vietą, atsirenka žaidimui reikalingas priemones, žaislus. Individualiai, dviese, trise žaidžia nesudėtingus režisūrinius ir vaidmenų žaidimus. Kuria išplėtotas pažįstamas kasdienės socialines situacijas siedamas kelis ar daugiau įvykių. Geba laikytis žaidime prisiimto vaidmens, siekia tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas, turi mėgstamą vaidmenį.</p>	<p>Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai ištraukdami į žaidimus, suaugusieji padės vaikams augintis žaidimo gebėjimus. Laikysis žaidime prisiimto vaidmens. Pamažu pereis prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Prisiims apibendrintus vaidmenis, kurs jiems pažįstamas kasdienės socialines situacijas.</p>
	<p>5 žingsnis: Sėkmingai sąveikauja su kitais, buriasi į didesnes 3–5 vaikų grupes. Susitaria dėl bendros žaidimo temos, idėjos, eigos, vaidmenų pasidalinimo ir erdvės. Vartoja kalbą tardamiesi, planuodami žaidimą, plėtodami vaidmenis ir sprenddami konfliktus. Tikslingai pasirenka arba susikuria žaidimo erdvę, žaidžia menamoje erdvėje arba apsibrėžia erdvę simboliniais veiksmais. Drauge su kitais vaikais plėtoja tęstinius siužetinius vaidmenų žaidimus. Žaisdami improvizuoja, kuria vis sudėtingesnius siužetus, kuriuose susipina realios patirtys su fantastiniais elementais ir personažais. Nesunkiai geba laikytis siužetinio vaidmenų žaidimo taisyklių ir vaidmens funkcijų. Padedamas labiau įgudusių vaikų ar suaugusiųjų laikosi judriųjų, stalo ir kitų žaidimų taisyklių.</p>	<p>Gebės koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais. Stebės žaidimo eigą, siūlys idėjas, reikalui esant, kurs netikėtas žaidybines situacijas. Suaugęs skatins reikšti natūraliai kylančias emocijas, nelygins vaiko išraiškos su kito vaiko.</p>
	<p>6 žingsnis: Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus,</p>	<p>Savarankiškai kurs vaizduote paremtus režisūrinius, siužetinius</p>

	<p>kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse (kieme, gamtoje), išradingai jas pritaikydamas žaidimui. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus mėgstamų knygų, filmų ir vaizdo žaidimų pagrindu. Žaisdamas su kitais, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Laikosi taisyklių dalyvaudamas kolektyviniuose sportiniuose, judriuosiuose ir didaktiniuose žaidimuose.</p>	<p>vaidmenų ir naratyvinius žaidimus. Ištrauks į problemų sprendimą per žaidybinius siužetus. Savarankiškai žaisdami ir kurdami vis naujus žaidimus, sutelks visus savo gebėjimus, atskleis savo pomėgius ir stiprybes.</p>
<p>14.6.4. Kūrybiškumas</p> <p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.</p>	<p>1 žingsnis: Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į aplinkoje esančius pažįstamus ir naujus vizualius ir garsinius stimulus. Džiaugsmingai reaguoja į savo paties veikimą ir žaismingai atkartoja tai, kas jam patiko.</p> <p>2 žingsnis: Žaismingai, neįprastais būdais tyrinėja daiktus, garsus, judesius, kvapus, skonius. Išgauna, komponuoja patikusius garsus, judesius, veiksmus, objektus, atrasdamas naujus veikimo būdus. Teikia pirmenybę tam tikrai kūrybinei veiklai, ilgiau išitraukdamas į tai, ką mėgsta.</p> <p>3 žingsnis: Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo. Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atrasdamas naujus derinius. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais.</p> <p>4 žingsnis: Veikdamas pasitelkia vaizduotę. Pastebi, išbando, kaip įvairios medžiagos, priemonės ir daiktai gali būti naudojami skirtingais būdais siekiant kūrybinio rezultato. Įprastus veikimo būdus papildo naujais netikėtais judesiais, garsais, pasakojimu, grafinais vaizdais, keičia objektų konstrukcijas, paskirtį. Žaisdamas prisiima menamus vaidmenis, kuria siužetus, spontaniškai keičia žaidimo taisykles. Pasako, kodėl jam patinka tam tikras kūrinys. Pasirenka kurti vienokiu ar kitokiu būdu, renkasi mėgstamas veiklas ir veikimo būdus. Domisi tuo, ką veikia, kuria kiti vaikai.</p> <p>5 žingsnis: Generuoja naujas idėjas, fantazuoja apie tai, ką nori sukurti. Neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones ir kūrybos būdus įvairiose kasdienio gyvenimo ir veiklos srityse. Autentišką pasaulio matymą išreiškia įvairiais būdais, keičia, pertvarko savo kūrybines idėjas, siūlo kelis jų variantus. Supranta ir nusako konkretaus savo kūrinio paskirtį. Pasakoja apie tai, ką sukūrė, apie pasirinktus kūrybos būdus, medžiagas, priemones.</p>	<p>Žais su vaikais siužetinius žaidimus bei atliks pasirinktus vaidmeni, bei pasakos apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, kam skirti jo paties bei kitų žmonių kūrybos rezultatai</p> <p>Aktyviai judės, veiks, žais, imituodamas žvėrelių, paukštelių judesius ir veiksmus, vaizduodamas medžius, krūmus, gėles. Susies pamatytą personažą su atliekamais judesiais, vartos frazes (pvz.: „šokinėja aukštai kaip varlė“) ir kt.</p> <p>Pastebės kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiose situacijose.</p> <p>Žais muzikinius ir vaizduojamuosius žaidimus, ratelius, išmoks eiti rateliu, parodys ir laisvai, savaip kartos veiksmus, dainuos dainas, klausysis muzikos įrašų. Atras linijos, spalvos, formos, medžiagų struktūros ypatumus. Vaikai išsiaiškina, kaip galima žaisti su teatro lėlėmis pagal matytą pasaką; aiškina siužetus, darys pauzes, kad galėtų sutelkti mintis, sumanymus ir pagal juos veikti.</p> <p>Kurs rankų teatrą, kur pirštukai gali pavirsti „gyvais“ žmogeliukais. Pamatys, sužinos, išmėgins vaidinti matytus vaidinimus ar girdėtas pasakas, istorijas, pakartos kaip galima judėti ir kalbėti-intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą. Bandys puošti ornamentais pačių dirbinius, darys siluetus – ant popieriaus lakšto gulinčio vaiko kontūrus, darys-kurs vaikus – lėles; juos lygins vienus su kitais, visai išgražins.</p>

	<p>6 žingsnis: Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato, padedamas sprendžia kūrybinius iššūkius, pagal savo įsivaizdavimą siekia pabaigti kūrybinį darbą, paskatintas jį tobulina. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.</p>	<p>Kūrybingai naudos žaislus, kaip didaktines medžiagas, knygeles, teatro lėles, skareles, drabužius, namų apyvokos reikmenis. Susipažins ir išmėgins kuo daugiau muzikinių instrumentų, vaikai bandys jais groti, improvizuoti, kurti balsu ir judesiu melodijas. Dainuos vienbalses ir dialogines dainas. Kurs ornamentus, dekoruos audinius, daiktus grafiniais ženklais, simboliais. Naudos mišrią techniką: vaško kreideles, spalvotus pieštukus, flomasterius, dažus. Bandys puošti ornamentais pačių dirbinius.</p>
--	---	--

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai ir būdai

Šios ugdymo(si) srities paskirtis yra plėtoti estetinį suvokimą, meninę raišką, gebėjimą žaisti, kūrybiškumą, tyrinėjimą, emocijų suvokimą ir raišką. Ugdymo(si) veiklos taip pat skatina aplinkos pažinimą, kalbų supratimą, kalbinę raišką, problemų sprendimą, santykius su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, mokėjimą mokytis; Vaikų ugdymas(is) vyksta mokyklos vidaus ir lauko aplinkose, taip pat aplinkose už mokyklos ribų (parkai, muziejai, gamtos ir kultūriniai objektai ir kt.). Kontekstams būdinga kryptinga vaikų veiklą inicijuojanti idėja ar iššūkis, mokytojui tikslingai parenkant ir tam tikru būdu išdėliojant priemones, sukuriančias netikėtumo momentą. Kontekstai skatina autentiškus vaikų sumanymus, palaiko ilgalaikį domėjimąsi ir gilina supratimą.

Universalus dizaino mokymuisi kontekstas – tai lanksti, visiems vaikams prieinama ugdymo(si) aplinka ir veiksmingas procesas, kuriame, nepriklausomai nuo amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių, sveikatos skirtumų, visiems vaikams sudaromos sąlygos žaisti, patirti ir ugdytis. Ugdymo aplinka žadina vaikų emocijas, pagauna dėmesį, panardina į prasmingą vyksmą. Galėdami rinktis alternatyvius tyrinėjimo, pažinimo ir dalyvavimo būdus, vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų. Galimybė pasirinkti veiklas ir priemones, siekiant numatyto rezultato, skatina turėti savo ketinimą, idėjų, sumanymų, jų kryptingai ieškoti ir pamažu suprasti savo žaidimo ar mokymosi būdus. Vaikai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, jaučiasi lygiaverčiais dalyviais, visi kartu mokosi vieni kitus pažinti ir veikti žmonių įvairovėje;

Žaismės konteksto paskirtis – palaikyti kasdienių veiklų žaismingumą, kuriant džiaugsmo bei nuostabos tyrinėjant, išbandant, eksperimentuojant, dalinantis potyrius. Kontekstas atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą, skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, kalba, vaizduote, mintimis. Eksperimentuojama veikimu tuščioje ir daiktinėje erdvėje, atrandant, kad žaidimas gali gimti „iš nieko“, mintyse. Palaikomi netikėti vaikų būdai suprasti, tyrinėti,

improvizuoti, priimamos „neteisingos“ jų teorijos apie pasaulį, įkvepiančios pratęsti „tiesos“ paieškas. Mokytojas jautriai pastebi žaismę vaikams veikiant, ją atliepia, pratęsia, kokybiškai papildo ir įtraukia kitus vaikus.

Kultūrinių dialogų kontekstas – kai vaikai ugdymo įstaigoje dalyvauja daugialypiuose kultūriniuose kontekstuose, kurių paskirtis – padėti kiekvienam kurti savo individualų tapatumą, tuo pačiu metu dalyvaujant tiek vaikų subkultūros, tiek artimiausios ir tolimesnių aplinkų kultūrų kūrime. Mokyklos aplinka yra erdvė nuolatinėms socialinėms ir kultūrinėms sąveikoms bei reiškiniams patirti, pažįstant šeimos, mokyklos grupės, kaimynystės, regiono, etninės grupės ir šalies bei globalaus pasaulio kultūrinius ypatumus ir vertybes. Mokyklos aplinkoje matomi įvairių kultūrų ženklai, simboliai, patiriami papročiai ir elgsenos, išbandomos skirtingos kultūrinės raiškos formos, ugdantis pozityvų požiūrį į įvairovę ir kitoniškumą.

14.7. SĖKMINGAI BESIMOKANTIS		
Pasiekimų sritys	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>14.7.1. Kūrybiškumas</p> <p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.</p>	<p>1 žingsnis: Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į aplinkoje esančius pažįstamus ir naujus vizualius ir garsinius stimulus. Džiaugsmingai reaguoja į savo paties veikimą ir žaismingai atkartoja tai, kas jam patiko.</p>	Gebės manipuliuoti įvairiais žaislais, grupėje esančiais daiktais.
	<p>2 žingsnis: Žaismingai, neįprastais būdais tyrinėja daiktus, garsus, judesius, kvapus, skonius. Išgauna, komponuoja patikusius garsus, judesius, veiksmus, objektus, atrasdamas naujus veikimo būdus. Teikia pirmenybę tam tikrai kūrybinei veiklai, ilgiau įsitraukdamas į tai, ką mėgsta.</p>	Veikdamas su daiktais, pokalbių metu, grožinės literatūros dėka gilins supratimą apie šeimą ir jos svarbą žmogui.
	<p>3 žingsnis: Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo. Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atrasdamas naujus derinius. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais.</p>	Įvairių veiklų metu plėš ir gilins supratimą apie bendruomenę ir žmonių ryšius joje. Stebės gamtą, kaip kokie gamtos reiškiniai ir aplinkos objektai juda ar nejudą, ir ieškos idėjų kuriant savo judesių sekas.
	<p>4 žingsnis: Veikdamas pasitelkia vaizduotę. Pastebi, išbando, kaip įvairios medžiagos, priemonės ir daiktai gali būti naudojami skirtingais būdais siekiant kūrybinio rezultato. Įprastus veikimo būdus papildo naujais netikėtais judesiais, garsais, pasakojimu, grafinais vaizdais, keičia objektų konstrukcijas, paskirtį. Žaisdamas prisiima menamus vaidmenis, kuria siužetus, spontaniškai keičia žaidimo taisykles. Pasako, kodėl jam patinka tam tikras kūrinys. Pasirenka kurti vienokiu ar kitokiu būdu, renkasi mėgstamas veiklas ir veikimo būdus. Domisi tuo, ką veikia, kuria kiti vaikai.</p>	Bandys piešti įvairias geometrines, laisvo kontūro formas, daiktų objektų simbolius, naudos linijas žmogaus, gyvūno, paukščio judesio nuotaikai perteikti, išreikš linijomis literatūros, muzikos, kūrinio ar kitokių meninius įspūdžius, metų laikus.
	<p>5 žingsnis: Generuoja naujas idėjas, fantazuoja apie tai, ką nori sukurti. Neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones ir kūrybos būdus</p>	Naudodamiesi objektais, piešiniais, kurs istorijas ir vaikai pradės suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir

	<p>įvairiose kasdienio gyvenimo ir veiklos srityse. Autentišką pasaulio matymą išreiškia įvairiais būdais, keičia, pertvarko savo kūrybines idėjas, siūlo kelis jų variantus. Supranta ir nusako konkretaus savo kūrinio paskirtį. Pasakoja apie tai, ką sukūrė, apie pasirinktus kūrybos būdus, medžiagas, priemones.</p> <p>6 žingsnis: Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato, padedamas sprendžia kūrybinius iššūkius, pagal savo įsivaizdavimą siekia pabaigti kūrybinį darbą, paskatintas jį tobulina. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.</p>	<p>atimti. Kurs dienotvarkę, elgesio grupėje taisykles. Modeliuos įvairias situacijas, skaitant istorijas, žaidžiant.</p> <p>Pagal fotonuotraukas, išmatavimus, rankų, kojų atspaudus sudarys savo augimo ir vystymosi albumus. Kurs ir veiks taip kaip jis to nori, žaismingai eksperimentuos linijomis, spalvomis, formomis. Siūlys savo idėjas, ieškos kūrybinių sprendimų; supras, kad iš įvairių medžiagų, buities atliekų galima sukurti originalių, gražių darbelių, kurs darbelius iš smulkių detalių.</p>
<p>14.7.2. Tyrinėjimas</p> <p>Vertybinių nuostata. Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	<p>1 žingsnis: Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui; siekia, ropoja, eina link sudominusių daiktų ar reiškinių. Deda į burną, uodžia, stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti žaislus ir kitus daiktus; guguoja ir tyrinėja savo balsą; Eksperimentuoja judesiu. Emocijomis, veido išraiška, judesiais, garsu parodo tyrinėjimo džiaugsmą.</p> <p>2 žingsnis: Prašo ar parodo, koks daiktas domina, ką norėtų paliesti, tyrinėti, žaisti, ką klausyti. Išbando naujus tyrinėjimo būdus; Tyrinėdamas pasitelkia visus pojūčius: stebi, liečia, uosto, ragauja, klausosi; Tyrinėja savo kūną ir jo galimybes, skirtingas medžiagų faktūras, išbando žaislus ir daiktus. Naujus tyrinėjimo būdus ir patirtis spontaniškai pradeda naudoti kituose kontekstuose.</p>	<p>Seks akimis žaislus, juos lies, ragaus. Garsais ar veido mimika reaguos į jį supančius daiktus.</p> <p>Sieks norimo daikto, bandys jo paprašyti. Supras kas švelnus, kas šiurkštus, kas didelis, kas mažas, kas sunkus, kas lengvas. Lies įvairius paviršius, supras kas duria, kas šildo, kas šaldo.</p>
	<p>3 žingsnis: Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; Stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; Tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus. Pamėgdžiodamas suaugusiųjų ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklas; Džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatai rodo kitiems.</p> <p>4 žingsnis: Kelia klausimus, spėlioja, padedamas numato tiriamosios veiklos eigą, rezultatus. Tyrinėdamas aplinkos objektus ir reiškinius, savo ir kitų veiklos elementus, temas ir siužetus, remiasi patirtimi ir vaizduote. Padedamas pasirenka eksperimentavimui reikalingas priemones ir medžiagas. Pasako, ką veikė, ką atrado; įvardija, kokias priemones ar medžiagas</p>	<p>Sieks norimo daikto, saugodamas save, apeis pavojingas kliūtis. Naudosis daiktais ne pagal paskirtį (pagaliuku pjaus, šaukštu kasinės smėlį). Bandys įjungti judančius daiktus. Atkartos suaugusiųjų veiklas ir darbus. Naudosis įvairiomis juos supančiomis medžiagomis (gamtine medžiaga, supančiais daiktais) žaisdami. Džiaugsis pasiekę norimo rezultato, liūdės kai nesiseks. Parodys visas savo emocijas.</p> <p>Užduos įvairius klausimus, norėdami sužinoti atsakymus į jiems rūpimus klausimus. Iš matymo nusakys daikto naudojimą buityje. Supras kaip „gyvūnai“, pasakys kas auga ant konkrečių medžių (obels-obuoliai). Įsitrauks į patikusias veiklas.</p>

	<p>pasirinko tyrinėjimui.</p> <p>5 žingsnis: Atskleidžia savo interesus, tikslingai keldamas klausimus apie gyvosios ir negyvosios gamtos bei žmogaus sukurtus objektus, reiškinius, jų požymius. Domisi nedaiktinių reiškinių (pvz., garsų, judesių) paskirtimi ir estetika. Stebėdamas, eksperimentuodamas išsiaiškina objektų požymius, medžiagų savybes, skaidydamas ir jungdamas aiškinasi objektų sandarą, išbandydamas Atranda objektų paskirtį, lygindamas ir gretindamas ieško panašumų ar skirtumų tarp objektų ir reiškinių. Įžvelgia ryšį tarp objekto sandaros ir paskirties. Paaškina, kad tyrinėjant su daiktais, medžiagomis, augalais, gyvūnais reikia elgtis atsargiai; Kalbėdamas apie tyrinėjimą remiasi jo rezultatais; apibūdina tyrinėjamų objektų požymius, panašumus ir skirtumus; Savo stebinius palygina su kitų stebiniais, kartais susieja skirtingus pastebėjimus.</p> <p>6 žingsnis: Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja, kaip auga augalai ir gyvūnai, kaip auga ir keičiasi jis pats; Kaip žmonės gyvena seniau ir kaip gyvena dabar; Kaip jie gyvena kitose šalyse, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; Objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; Iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; Remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.</p>	<p>Pasakys ką nori veikti ir su kuo nori žaisti. Pasakys ką girdi ir į ką panašus girdimas garsas. Pasakys, jog kada lyja- tai šlapia, kai saulėta - tai šilta ir pan. Domėsis juos supančia aplinka. Pasakys, ką veikia jį supantys žmonės ir gyvūnai. Išmoks saugoti save ir kitus.</p> <p>Papasakos apie tai, ką veikia dabar, ką veiks vėliau. Pasakys koks oras, kaip atrodo jaunas ir senas, didelis ir mažas, kaip keičiasi metų laikai. Mokės palyginti daiktus, žinos, kaip reikia gerai elgtis. Papasakos, ką matė, ką patyrė, išmoks lyginti daiktus, žmones, gyvūnus, augalus. Sužinos, kaip reikia elgtis įvairiose situacijose, kad išliktum saugus. Supras savo ir kitų emocijas ir norus, elgsis atsakingai. Saugos gamtą ir gyvūniją.</p>
<p>14.7.3. Problemų sprendimas</p> <p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.</p>	<p>1 žingsnis: Balsu, mimika, gestais parodo, jei kažkas vyksta ne taip, kaip vaikui buvo įprasta. Pakartoja nepasisekusį veiksmą, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Ieško suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos. Emocine reakcija, mimika, kūno judesiais parodo, kad jam pavyko (nepavyko).</p>	<p>Ieškos suaugusiojo ar kito vaiko pagalbos. Suaugęs parodys, kad supranta jo jausmus, bet nepritaria elgesiui. Bus skatinamas pozityvus vaiko elgesys.</p> <p>Manipuliuos daiktais: dės, mes, suks, perims iš rankos į ranką, nepasisekus stebės suaugusiojo veiksmus su daiktais, bandys juos atkurti.</p>
	<p>2 žingsnis: Susidūręs su nauja, neįprasta situacija padedamas suaugusiojo sutelkia dėmesį į problemą. Pritaiko jau žinomus veikimo būdus. Nebijo bandyti, pasirenka iš kelių suaugusiojo pasiūlytų sprendimo būdų. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi suaugusieji ar kiti vaikai ir išbando jų taikomus būdus. Stebi savo taikomų veiksmų pasekmes ir pasirenka tinkamus veiksmus problemai išspręsti.</p> <p>3 žingsnis: Susidūręs su kliūtimi, žodžiais,</p>	<p>Ieškos atsakymų į patiems kylančius klausimus.</p> <p>Supras, kas jam sakoma, suvoks argumentų reikšmę.</p> <p>Bus tiksliai ir paprastai paaškinta vaikui.</p> <p>Daug kartų kartodamas veiksmus su daiktais, dėdamas daiktus vienas į kitą, kaišiodamas, bandys susidoroti su kilusiomis kliūtimis.</p> <p>Gebės atpažinti ir įvardinti problemą.</p>

	<p>mimika ir kūno kalba parodo suaugusiajam, su kokia problema susidūrė. Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. Nepavykus stebi, kaip tai daro kiti ir išbando jų taikomus problemų sprendimo būdus arba kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Atsižvelgia į ankstesnę patirtį ir taisyti, tobulina sprendimą.</p>	<p>Sugebės susivaldyti nesudavęs, kai yra supykęs. Bandydys spręsti problemą įvairiais būdais. Mokės nusiraminti ir susikoncentruoti. Suaugęs pasakys, koks elgesys nepriimtinas ir kokio elgesio iš vaiko tikimasi. Spręsdamas problemas daiktus lygindamas, grupuodamas, rikiuodamas. Supras savo jausmus, mokysis juos pavadinti. Bandydys valdyti savo norus ir elgesį.</p>
	<p>4 žingsnis: Pasako, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Bando apibūdinti problemą. Nori problemą įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus, pradeda atsitiktinį eksperimentavimą, bandymus. Orientuodamasis į įsivaizduojamą problemos sprendimo rezultatą, renkasi veikimo būdus ir priemones. Dalinasi mintimis apie problemos sprendimą. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus veiklos nemeta, o pradeda veikti iš naujo arba ją keičia.</p>	<p>Mokysis atpažinti ir natūraliai priimti sudėtingas veiklas, kliūtis, sunkumus ar problemas ir bus pasiruošęs jas su kitų pagalba įveikti. Grupės ir lauko aplinkų sukurtuose ugdymosi kontekstuose bus skatinamas spręsti problemas. Spręsdamas problemas, vaikas diskutuos, dalinsis savo pastebėjimais.</p>
	<p>5 žingsnis: Dažnai atpažįsta kasdienes ir mažiau įprastas problemas. Retsykais pats ieško iššūkių, aktyviai bando įveikti pasitaikančias problemas. Pasitikrina, kaip suprato problemą apie ją kalbėdamas ir užduodamas klausimus. Ieško priimtinių bendrų sprendimų kartu su kitais, siūlo sprendimo būdus kitiems, sugeba atpažinti išorinius trikdžius ir atsiriboti nuo jų veikdamas, išbando sprendimo būdų alternatyvas. Spręsdamas problemą samprotauja, kas pavyko (nepavyko), ką galima daryti toliau ar kitaip.</p>	<p>Veikdamas sukurtuose kontekstuose, mokysis samprotauti. Spręsdamas problemą, svarstys, kas pavyko ar nepavyko ir ką galima daryti toliau ar kitaip. Stebės, aptars ir atsižvelgs į priimtų sprendimų pasekmes. Noriai įsitrauks į įvairias eksperimentines veiklas. Atsakymų į kylančius klausimus vaikas ieškos naudodamas įvairius prietaisus (lupas, magnetus, mikroskopus, svarstyklės), išmaniuosius daiktus (robotukus, išmaniuosius rašiklius).</p>
	<p>6 žingsnis: Atpažįsta ir natūraliai priima sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas, yra nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti. Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda problemą vertinti iš skirtingų perspektyvų. Pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariasi su kitais, siūlo ir priima pagalbą. Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes.</p>	<p>Gebės ieškoti problemos sprendimo būdų ir juos įgyvendinti. Susidūręs su nauja problema, taikys turimas žinias ir patirtį, pradės vertinti problemą iš skirtingų perspektyvų. Pasirinks tinkamiausią sprendimą, priims pagalbą. Programavimo aplinkose kurs ir vykdys komandų sekas. Pradės suprasti, kaip valdomi robotai. Taikys schemas ir modelius. Automatizuos sprendimus, naudojantis skaitmeninėmis technologijomis.</p>
<p>14.7.4. Mokėjimas mokytis</p> <p>Vertybė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.</p> <p>Esminiai gebėjimai. Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi</p>	<p>1 žingsnis: Parodo susidomėjimą aplinka, nukreipdamas žvilgsnį, suklusdamas, lytėdamas. Veikia reaguodamas į aplinkinių reakcijas. Kartoja spontaniškai pasiektą rezultatą. Emocijomis reaguoja į atliekamus veiksmus, veiklas.</p>	<p>Reaguos į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Mėgdžios veiksmus, pradės tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais.</p>

veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.		
	2 žingsnis: Ieško naujų išpūdžių, aktyviai domisi aplinkos objektais. Stebi, klauso, liečia, juda, mėgdžioja, vokalizuoja, siekdamas įgyvendinti norą ar ketinimą (pvz., pasiekti daiktą, sudėlioti formų rūšiuklį). Siekia išgauti norimą rezultatą. Džiaugiasi veiklos, į kurią yra įsitraukęs, procesu.	Domėsis aplinkos daiktais, žaislais, norėdamas juos paimti, pasiekti, išbandyti. Patrauks, pastums, paridens, įdės daiktus ir stebės, kas vyksta, bandys pakartoti pavykusį veiksmą. Stebės, mėgdžios, klausinės.
	3 žingsnis: Trumpam įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą. Pasirenka mėgstamą žaislą, meno kūrinį, stengiasi atlikti patinkančią pasirinktą veiklą. Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas veikia, vyksta. Džiaugiasi tuo, ką atliko ir ko išmoko veikdamas.	Veiks tikėdamasis tam tikro rezultato. Pradės modeliuoti veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Klausinės, kaip kas vyksta, kaip veikia, stebės, bandys. Džiaugsis tuo, ko išmoko.
	4 žingsnis: Paklaustas pasako, parodo, ką nori veikti, išmolti. Susidomėjęs stebi, įsitraukia į bendras veiklas su kitais vaikais, dalinasi tuo, kas sudomino. Imasi iniciatyvos ir atkakliai siekia savo tikslo. Pradeda numatyti ir pasirinkti priemones bei medžiagas, reikalingas veiklai įgyvendinti. Komentuoja atliekamą veiklą, pasako, ką jau atliko, ką darys toliau. Pasako, parodo, ką veikė ir ką padarė.	Pasakys, parodys, ko nori išmolti. Gebės pasiūlyti žaidimų ir veiklos idėjas, imsis iniciatyvos joms įgyvendinti. Pasakys, ką veikė, ko išmoko.
	5 žingsnis: Kai domina tema, ieško galimybių sužinoti daugiau ir patenkinti savo smalsumą. Numato kelis žingsnius tikslui pasiekti ir juos įgyvendina. Išlieka pozityviai nusiteikęs siekti numatyto tikslo nepaisant iškylančių sunkumų, lanksčiai prisitaiko prie situacijos arba keičia sprendimus. Aptaria atliktą veiklą čia ir dabar ar po tam tikro laiko. Pasako, parodo, kaip veikė, mokėsi, kaip įveikė iššūkius, planuoja, ką darys toliau.	Drąsiai ieškos atsakymų į klausimus, rodys iniciatyvą iškeldamas ir sprenddamas problemas. Gebės pasakyti, ko nežino, dėl ko abejoja. Aptars padarytus darbus, gebės planuoti, ką darys toliau.
	6 žingsnis: Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmolti. Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Priimdamas sprendimus ieško informacijos ir ją tikslingai atsirenka. Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą. Noriai dalinasi patirtimi apie veiklos procesą ir rezultatą, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmolti.	Kalbės apie tai, ką moka, ko norėtų išmolti, numatys, ką veiks toliau, kai išmoks. Ieškos informacijos įvairiuose šaltiniuose: enciklopedijose, žinynuose, klausinės draugus, suaugusiuosius.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogų vaidmuo, strategijos, metodai ir būdai

Kuriant ugdymo(si) kontekstus vaikams sudaromos galimybės pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, laiką, veikti vienam ar bendradarbiaujant, skirtingais būdais

pristatyti veiklos rezultatus. Pasirinkimai sukuria prielaidas rasti įvairioms savo turiniu veikloms, atliepia skirtingus vaikų interesus, gebėjimų lygį ir mokymosi būdų įvairovę.

Judraus patirtinio ugdymosi konteksto paskirtis – skatinti vaikų judėjimo džiaugsmą ir kasdienį judrumą, didinti judraus mokymosi galimybes. Įdomias, prasmingas ugdymosi situacijas kuria dialogiška vidaus ir lauko aplinkų jungtis, įrangos mobilumas, pritaikymas tyrinėti judesį, judriais būdais dalyvauti visų ugdymosi sričių veiklose. Panaudojama natūrali ir dirbtinai sukurta, įranga ir priemonėmis papildyta gamtinė aplinka, modeliuojamos vaikus judėti skatinančios iššūkio, saugios rizikos edukacinės erdvės, kuriančios prielaidas subalansuotam ugdymui(si) viduje ir lauke.

Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi konteksto paskirtis – atliepti prigimtinių vaikų smalsumą, įtraukti juos į aplinkos tyrinėjimą, skatinantį giliau suprasti aplinkos objektus, reiškinius ir jų ryšius, atrasti įvairius pažinimo ir mokymosi būdus. Kuriamas kontekstas kupinas žaismės, atviras iššūkiams, jame daug laisvės vaiko spėliojimams, atsakymų į savo keliamus klausimus paieškoms, tyrinėjimu grindžiamiems sprendimams. Sukurtos vidaus ir lauko edukacinės erdvės, lauko tyrinėjimo laboratorijos, kuriose yra tyrinėjimo objektų, priemonių ir medžiagų, STEAM veiklų, vaikų stebinių fiksavimo priemonių – tai padeda vaikams įsitraukti į ilgalaikius stebėjimus, patirti aplinkos objektų ir reiškinių įvairovę.

Realijų ir virtualių aplinkų kontekstas – vaikų savivaldį mokymąsi skatinančios skaitmeninės priemonės, įvairiomis vaizdo ir garso įvesties bei išvesties įrangą turinčiomis technologijomis kuriamos galimybės vaikams realioje aplinkoje pamatyti plika akimi nematomus procesus ar reiškinius, perkelti realios aplinkos objektus į skaitmeninę erdvę, tyrinėti taisyklių ir laisvės veikti ribas, spręsti problemas, įveikti iššūkius.

Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai įtraukia tėvus (globėjus) į bendradarbiaujančią komandą, juos konsultuoja, padėdami suprasti vaiko ugdymosi poreikius, veiksmingus, vaikui tinkamiausius ugdymo(si) būdus ir dalyvauti savo vaiko ugdyme šeimoje ir mokykloje.

Sprendžiant sudėtingus ugdymo(si) atvejus, plėtojant ugdytojų kompetencijas, aprūpinant mokyklos bendruomenę ir šeimas reikalingais ištekliais, mokykla inicijuoja bendradarbiavimą su išorinėmis vaikų ugdymo, švietimo pagalbos teikimo, išteklių institucijomis, centrais, nevyriausybinėmis organizacijomis, tarpininkauja šeimoms ir kitoms institucijoms sprendžiant vaikų teisių, ugdymo ir pagalbos vaikams klausimus.

V SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĖSTINUMAS

15. Vaikų ugdymosi pažangos vertinimui, siekiant pažinti, atskeisti, pastebėti vaiko galias, sukurta vaikų ugdymosi pasiekimų ir pažangos stebėsenos sistema.

16. Vaikų ugdymosi pasiekimų ir pažangos stebėsenos sistemą sudaro:

16.1. Pasiekimų vertinimas:

16.1.1. diagnostinis vertinimas – tai vaikui pažinti ir pirmiesiems jo ugdymosi žingsniams ikimokyklinio ugdymo grupėje numatyti skirtas vaiko supratimo, gebėjimų stebėjimas, fiksavimas ir vertinimas. Vertinimas atliekamas tada, kai ikimokyklinio ugdymo mokytojas pradeda dirbti su nauja vaikų grupe, kai į vaikų grupę ateina naujokas, kai išryškėja nauji vaikų ugdymosi poreikiai, siekiant pažinti vaikus ir numatyti artimiausius jų ugdymosi žingsnius. Jis taip pat taikomas, siekiant išsiaiškinti, ar pasiekti iškelti vaiko ugdymosi uždaviniai, kokia yra vaiko pažanga per numatytą laikotarpį, kokie individualūs jo ugdymosi poreikiai. Pirminis vaiko pažangos vertinimas atliekamas mokslo metų pradžioje po adaptacinio laikotarpio per dvi savaites;

16.1.2. apibendrinamasis vertinimas – tai vaiko ugdymosi (pvz., per vienus metus) rezultatų įvertinimas. Nustatoma, ko vaikas pasiekė pagal ugdymosi sritis, ar vaiko ugdymosi pasiekimai atitinka Ikimokyklinio ugdymo programoje numatytus rezultatus, kokia vaiko pažanga, kokios yra jo stiprybės ir tobulintinos sritys.

16.2. Vaikų ugdymosi pasiekimų įrodymų kaupimas. E. dienyno sistemoje pateikti pasiekimų žingsniai taikomi kaip kriterijai vaikų ugdymuisi stebėti ir jų pasiekimams bei pažangai fiksuoti ir vertinti. Vaikų turimi gebėjimai palyginami su numatytais ugdymo sričių pasiekimais ir taip išsiaiškinama, ko vaikas yra pasiekęs, kokią pažangą padarė per tam tikrą laikotarpį. Taigi, turint ugdymo sričių pasiekimų žingsnius, lengviau stebėti vaikų ugdymąsi, vertinti jų pasiekimus ir pažangą. Ugdymo sričių pasiekimų žingsniuose išskirti vaikų ugdymuisi svarbiausi gebėjimai. Naudodamiesi ugdymo sričių pasiekimų žingsniais, ikimokyklinio ugdymo mokytojai tikslingiau į juos atkreipia dėmesį įvairiose vaikų ugdymosi situacijose.

16.3. Pasiekimų dokumentavimas. Pasiekimai fiksuojami nuolat, kai ikimokyklinio ugdymo mokytojas pastebi naujai atsiradusį ar patobulėjusį vaiko gebėjimą. Pasiekimų stebėjimo procesas yra natūralus, nuolat gaunama informacija apie vaikų ugdymosi rezultatus, tikslingiau planuojama ugdymo veikla. Vaikų pasiekimų įrodymai renkami įvairiais būdais: stebint ir užrašant kiekvieno vaiko dienoraštyje, kuris pildomas stebint pažangą ir pokytį, fotografuojant, darant garso ar vaizdo įrašus, kaupiant vaikų darbelius, išsaugant skaitmeninėje platformoje.

16.4. Vaikų ugdymosi pasiekimų stebėseną. Vaikų vertinimas suprantamas kaip tęstinis procesas per visus mokslo metus, tačiau gilesnis vertinimas atliekamas du kartus per metus. Vaikų pasiekimų įrodymai renkami ir fiksuojami vaiko dienoraštyje. Mokytojai nuolatos teikia vaiką motyvuojantį, įtraukiantį, auginantį grįžtamąjį ryšį. Su vaikais pasidžiaugiama veikla, aptariamas

veiklos procesas ir rezultatai, vaikai mokosi patys įsivertinti savo veiklos patirtis ir rezultatus. Apie vaikų pasiekimų įrodymus diskutuoja toje pačioje grupėje dirbantys ikimokyklinio ugdymo mokytojai, švietimo pagalbos specialistai ir kt. Surinkti esminiai pastebėjimai fiksuojami pasiekimų žingsnių komentarų skiltyje.

17. Su tėvais (globėjais) tariamasi dėl vaikų ugdymo(si) tikslų, švietimo pagalbos teikimo, vaikų saviraiškos poreikių tenkinimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius. Mokykla du kartus per metus su tėvais dalinasi informacija apie vaiko pasiekimus, pažangą ir ugdymosi rezultatus, esant poreikiui ir dažniau. Ši informacija aprašyta e. dienyno pasiekimų žingsnių skiltyje.

18. Dermė su priešmokyklinio ugdymo sistema

Vaikų ugdymo(si) dermę ir tęstinumą užtikrina ikimokyklinio ugdymo programos ir priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos svarbiausių ugdymo(si) principų ir ugdymo(si) procesų kryptingumas – ugdymo(si) modeliavimas iš vaiko raidos ir ugdymo(si) perspektyvos. Tęstinumą užtikrina ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų vaiko galių ir priešmokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų kompetencijų dermė: suderintos jas sudarančių pasiekimų grupės, pasiekimų turinys, jų augimo nuoseklumas.

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Rietavo lopšelis-darželis 191129148, Paupio g. 10, LT-90313 Rietavas
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL RIETAVO LOPŠELIO-DARŽELIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS „ŽAISTI, JUDĖTI, AUGTI“ PATVIRTINIMO
Dokumento registracijos data ir numeris	2025-07-30 Nr. 2025-64
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Stefa Steponavičiūtė, Direktorius
Sertifikatas išduotas	STEFA STEPONAVIČIUTĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2025-07-30 10:42:27 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2025-07-30 10:42:42 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2023-04-25 17:30:16 – 2028-04-23 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA-2, VI Registru Centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "DBSIS, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, į.k.188774822 LT", sertifikatas galioja nuo 2025-05-16 11:31:08 iki 2028-05-15 11:31:08
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DBSIS, versija 3.5.84.3
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2025-07-30 10:43:55)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2025-07-30 10:43:55 DBSIS